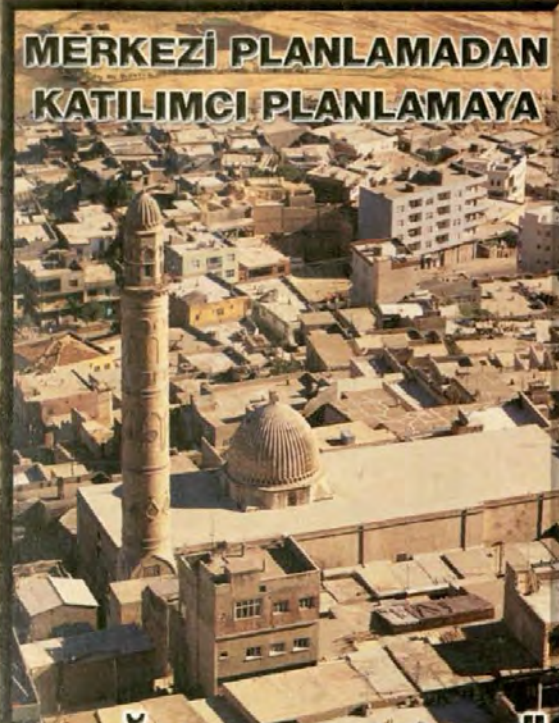

T.C.
BAŞBAKANLIK
GÜNEYDOĞU ANADOLU PROJESİ
BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI

**MERKEZİ PLANLAMADAN
KATILIMCI PLANLAMAYA**

GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ KALKINMA PLANI

**VİZYON, AMAÇ, HEDEF VE POLİTİKALAR
DEĞERLENDİRME TOPLANTISI**

ÇALIŞMA RAPORU 19

29 EYLÜL 2000 - MARDİN

T.C.
BAŞBAKANLIK
GÜNEYDOĞU ANADOLU PROJESİ
BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI

**MERKEZİ PLANLAMADAN
KATILIMCI PLANLAMAYA**

GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ KALKINMA PLANI

**VİZYON, AMAÇ, HEDEF VE POLİTİKALAR
DEĞERLENDİRME TOPLANTISI**

ÇALIŞMA RAPORU 19

29 EYLÜL 2000 - MARDİN

T.C. BAŞBAKANLIK GAP BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI DÜZCE ANADOLU MERKEZİ	
YER NO	16-A
DEMİRBAŞ NO	4319

ÖNSÖZ

GAP İdaresi Başkanlığı, "GAP Master Planı"nın yerini alacak, Güneydoğu Anadolu Bölge Kalkınma Planı çalışmasını, katılımcı bir süreç içinde başlatmış bulunmaktadır.

Teknisyen olarak hazırlık çalışmasında görev aldığım ve 1989 yılında tamamlanan Master Planı'nın uygulanmaya başlaması üzerinden geçen 10 yıl, Planın sadece güncelleştirilmesi ihtiyacını değil, kapsam ve yaklaşım gibi başka değişiklikleri de gündeme getirmiştir. Son on yılda Dünyanın kalkınmaya bakış açısı ve planlama pratiğinde önemli değişiklikler olmuş ve kalkınmayla ilgili bazı temel kavramlar daha belirleyici konuma gelmiştir

1992 yılında Rio'da yapılan dünya zirvesinde, çevre ve doğal kaynakların korunması konuları ile sürdürülebilir kalkınma yaklaşımı, kalkınma literatüründe ön plana çıkmıştır. Kalkınma kavramı artık salt, kaynakların geliştirilmesi ya da fiziksel yapıların inşasını içermemektedir. Artık sadece sulama ya da tarımsal üretimi arttırmak gündeme gelmemektedir. Kalkınmanın odağına insan yerleştirilmiş ve doğal kaynakların korunması birinci derecede önem kazanmış bulunmaktadır.

Gündem-21 dokümanını üreten ve Türkiye'nin de içinde bulunduğu, hemen tüm ülkelerin, devlet ve hükümet başkanları tarafından imzalanan Rio Zirvesi'ni takiben, başka konularda da önemli gelişmeler ortaya çıkmıştır. 1994'te Kahire Konferansı "nüfus", 1995'te Pekin Konferansı "cinsiyet dengeli kalkınma" konusundaki yeni ilke ve yaklaşımları belirlemiştir. Kopenhag'daki ilkeler kalkınmada sosyal politikalara ilişkin yeni gündemler saptamıştır. 1996'da İstanbul'daki Habitat II Kent Zirvesi, kalkınmanın ve gelişmenin kentsel bağlamına ilişkin değerleri evrensel boyutlara taşımış ve son olarak da Mart 2000'de Lahey'de gerçekleşen Dünya Su Forumu, kalkınma ve su kaynaklarının geliştirilmesi ve yönetimi konusundaki çağdaş yaklaşımları ortaya koymuştur.

Aslında GAP İdaresi, söz konusu bu değişik alanlarda, değişik projeler üretmekteydi. Ancak bu gelişmeler GAP'ın genelinin, bir tür entegre yaklaşım içinde ve ortaya çıkan çağdaş değer ve ilkeler bağlamında gerçekleştirilmesi konusunda İdare'ye önemli bir fırsat sunmuştur. Bir diğer fırsat ise, siyasi karar organının, GAP'ın 2010 yılına kadar tamamlanması talimatıyla birlikte ortaya çıkmıştır. Böylece yeni plan ilgili tüm kesimlerden sağlanan girdi ve katkılarla, bu talimatın gereğini yerine getirme yolundaki önemli bir adım olarak gerçekleşmiş olacaktır.

Katılımcı bir şekilde yapılmasını esas aldığımız Güneydoğu Anadolu Bölge Kalkınma Planı çalışması için tüm GAP Bölgesi illerinde her kesimi yeni planın felsefesi, hedef ve stratejileri ile

değişik konulardaki detayları hakkında bilgilendirmek amacıyla ilk etapta 9 ilde bilgilendirme ve beyin fırtınası toplantıları yapıldı. Böylece iş tanımının sonuçlanması ve katılım yöntemlerinin belirlenmesi ile ilgili olarak, tüm paydaşların görüş ve katkıları alındı.

Bu kitap, 29 Eylül 2000 tarihinde Mardin Valiliği İl Özel İdare Toplantı salonunda yapılan toplantıdaki konuşmaları kapsamaktadır. Ancak katkı ve katılımın anladığımız bu toplantılarda ortaya konan görüşlerle sınırlı kalmamaktadır. Toplum kesimleri ve onların örgütleri aracılığıyla yapılacak katılım ve katkılar için bir dizi başka yöntem de uygulanmaktadır. Temsil edilemeyen kesimlere doğrudan ulaşma yöntemleri de kullanılarak, katılım en üst düzeyde uygulanmaya çalışılacak ve Güneydoğu Anadolu Bölge Kalkınma Planı bu kez aşağıdan yukarıya bir şekilde oluşacak, bu program bütün paydaşlar tarafından çizilmiş şekliyle, uzmanlar tarafından gerçekleştirilmiş ve yine paydaşların onayıyla yürürlüğe girmiş veya siyasi iradeye sunulmuş olacaktır. Bunun önemi Türkiye'de katılımcı planlama anlayışıyla gerçekleştirilen ilk kapsamlı uygulama olmasından kaynaklanmaktadır.

Tüm katılımcıların ortak emeği ve katkısıyla ortaya çıkmakta olan yeni Güneydoğu Anadolu Bölge Kalkınma Planı çalışmalarının hazırlık aşamasında olduğu kadar uygulamada da başarılı olmasını diliyorum.

Dr. İ.H.Olcay ÜNER

GAP İdaresi Başkanı

MARDİN

Vedat ÖZBİLEN- (Güneydoğu Anadolu Bölgesi Kalkınma Planı Koordinatörü)

Samimi bir havada tartışma yaparsak daha iyi olur. Ve daha uygun olur. Buyurun arkalar da kalmayın. Siz daha önemlisiniz bizim için. Bugün buraya bir araya toplanmamızın amacı Bakanlar Kurulunca alına bir karar gereği Güney Doğu Anadolu Projesinin 2010 yılında tamamlaması ve bu konuda da GAP İdaresinin planlama yapma konusunda görevlendirilmesi üzerine bundan daha önce 17 Mayıs tarihinde Mardin’de bir toplantı yapmıştık. Bilgilendirme toplantısıydı. O Orada Bakanlar Kurulunun kararını GAP İdaresinin bunu nasıl yapacağını ve bu çalışmanın artık Merkezi bir şekilde bürokrasi tarafından yapılmayacağını katılımcı olacağını. Plan dokümanları proje ekibi tarafından üretildiğinde her aşamasında sizlere gelip görüşlerinizi alacağımızı söylemiştik. İşte bu o toplantılardan biri, Proje ekibimizce vizyon, amaçlar, hedefler politikalar adlı bir doküman hazırladık. Bu 3-4 aylık süre içerisinde o dokümanı tartışacağız. Tartışmadan önce muhakkak okumuşsunuzdur. Ama ben bu doküman hakkında biraz bilgi vermek istiyorum. Birde yaklaşımımızı anlatayım onun üzerine ben sizlerin görüşlerinizi ve katkılarınızı almaya çalışacağım. GAP Bölge Kalkınma Planı diyoruz. Bu on yıllık bir plan olacak ama bunun süreceği 2002 ile 2010 yıllarında olacak. Çünkü 2000 ile 2001 yılını kaçırdık artık, bundan sonra önümüzde 8 yıl var. Bu 8 yılda Güneydoğu Anadolu Bölgesini nasıl kalkındırırız. Bunu da kalkındırırken öncelikli sektörlerimiz ne olmalı, her alana girmemeliyiz. Yoksa görmemiz gereken alanlar nerelerdir. Onu tespit etmek amacıyla bu plan hazırlanıyor. Hem 10 yılda çok şeyler de değişti bölgede. Onun için biz bunun ismine daha önce 89 Mastır planıydı. Artık öyle demiyoruz. Güneydoğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma Planı . Plan daha önce söylediğim gibi Bakanlar Kurulunun Kararıyla bir hükümet kararıyla başlandı ve GAP idaresi görevlendirildi bununla ilgili olarak GAP İdaresi Proje ekibi kuruldu. Organizasyon yapımı söyle en tepede tabii GAP İdaresi var. Bu projeyi yapacak bir proje ekibi var. Bu ekibin başında Proje Direktörü Doktor Yavuz Ege bu işten sorumlu. Bunun altında 7 tane birimimiz var. Bölgesel Planlama birimi, iktisadî planlama ve finans modelleri grubu var. Sosyal planlama grubu, Tarımsal ve Kırsal Kalkınma grubu, Altyapı ve Çevre , İletişim ve Destek Hizmetleri, Proje Koordinatörü de işte ben GAP İdaresi olarak Vedat ÖZBİLEN olarak ben sorumluyum. Bu ekiple GAP İdaresi arasındaki ilişkileri sağlıyorum. Bugünkü toplantımızda Tarımsal ve Kırsal Kalkınma Grubundan Yalçın DOĞANER var. Sosyal Planlama grubundan Neşe Hanım, bu gruba katılmış durumda. İletişim grubundan Cem Özsüer ve Ekrem Özdeğirmenci bize destek vermekteler. Danışmanlarımızdan da Sema Hanım bir grup halinde karşınıza geldik. Hazırladığımız doküman konusunda siz-

lerin görüşlerinizi almak ve önerilerinize de cevap vermek amacıyla tabii sadece Mardin’de yapılmıyor. Şu anda Diyarbakır ve Şırnak’ta da toplantılar yapılıyor. 9 ilde de yapıldı. Altısında yapıldı. Bugün 3 diğer ilde yapılarak bu toplantıları bitireceğiz. Bu grubumuzun diğer elemanları da şu anda Diyarbakır ve Şırnak’talar. Bu işi biz nasıl yapacağız. GAP Bölge Kalkınma Planını kısaca onları hatırlatmak istiyorum. 17 Mayıs toplantısında da söylemişim. Ama yinede bir hatırlatmakta yarar var. Çünkü vizyon amaçlar, hedefler dokümanı nasıl hazırlandı. Onun üstündeki yaklaşımlar nedir. Onu biraz daha iyi anlayabilmek için. Şimdi bizi etkileyen dışarıdan gelen veriler var. Bu yukarıda görülen 4 tane kutu Bunlar Uluslar arası gelişmeler, GİDEM’lerin 1, GAP sürdürülebilir Kalkınma Programı ve Ulusal Plan. Uluslar arası gelişmeler şöyle. Dünyada son yılda Uluslar arası arenada çok değişimler oluyor. Bu değişimler nedir. 21. Yüzyıla hazırlık çalışmaları 21. Yüzyılın içine girdik. Ama girmeden önce bu hazırlıklar zaten başlanmıştı. Her alanda yani planlama kararları belirleniyor.

Bunlar artık küreselleşen Dünyada biz kendimizi soyutlayamayız. Dünyanın aldığı kararlar bizi etkiliyor. Bunu kendi ülkemizin şartlarına göre yeniden irdelememiz gerekiyor. Bunda özellikle Güneydoğu Anadolu Bölgesi olunca daha da hassas olunuyor. Çünkü çok önemli 2 tane su kaynağı var. Fırat ve Dicle. O da Uluslararası gündemde. Ve bu sular tartışılıyor. Dolayısıyla bizim bu sulara karşı yapılacak planlama çalışmalarında Uluslar arası gelişmeleri incelemek lazım. Çünkü 21. Yüzyılın su konusunun hassas olacağını bu yöne yönelik olarak da bir su vizyonu oluşturuluyor. Bunun dışında da Gündem 21 adlı doküman 92 yılında onandı. Bunda 21. Yüzyılın planlama kararlarını hem sosyal alanda hem fiziksel alanda, hem tarımsal alanda yeni ilkeleri belirliyor ama bunu bir çevre koruma mantığına oturtuyor. Buda yeni bir planlama anlayışı 21. Yüzyılın dolayısıyla bu kavramları da bizim yeniden irdelememiz lazım. Acaba ülkemiz şartlarına uygun mu?

Diğer bizi dışarıdan etkileyen Birleşmiş Milletler Kalkınma Programıyla Türkiye Hükümetinin başlatmış olduğu bir program. Bu Güneydoğu Anadolu Bölgesinde sürdürülebilir Kalkınma Programı GAP İdaresi bunun uygulamasından sorumlu. 29 tane alt proje var. Bu çeşitli sektörlerde sosyal alandan tutun, çevreye, mekanın planlaması ve iş yaratma konularına kadar inen bir alan. Dışarıdan bizi etkileyen başka bir programda ve en önemlisi de Ulusal Plandır 8. Plan. 8. plan şu anda yürürlüğe girdi. Onun yaklaşımları, 2023 perspektifi bizim yapacağımız alana girdi verecek. Dolayısıyla ulusal seviyede alınan bazı kararlar bizim yapacağımız planlama kararlarında girdi olarak alınması gerekiyor. Tabii bunlar dış girdiler. İç girdiler ise bizim dayandığımız bir plan var. 10 yıldır ona dayanarak uygulamaya çalışıyoruz; 89 yılında yapılan GAP Master Planı. Bu Master Plan bölgenin sorunlarını tespit etmiş. Bu sorunları çözebilmek için tarım, sanayi ve mekansal alanda stratejiler belirlemiş. Bunların uygulanması için de finans modeli, finans tablosu ortaya koymuştu Hükümetimiz de bu konuda planın öngördüğü çerçevede uygulamalar yapmaya gayret göstermiştir. Şimdi bu planın bir değerlendirilmesi lazım. Yani ’89 yılında yapılan plan neyi öngördü? Bunlar ne kadar başarılı? Başarıldıysa niye başarılı? Başa-

rılmadıysa niye başarılmadı? Bununda bir irdelenmesi gerekiyor. Diğer bir irdelenmesi gereken konu da sosyal eylem planı. Bu da Master Plan sonrası yapılan planın eksik bıraktığı sosyal yönü irdeleyen GAP'taki bazı çalışmalara yeni açılımlar getiren bir plan. Bunun bir değerlendirilmesi gerek. Onun '95'ten bugüne yaptığı uygulamalar nelerdir? Bunlardan neler başarılı? Neler başarılmadı? Bunun ortaya konulması gerekiyor. Bir de değerlendirilmesi gereken diğer bir konu var. 10 yıllık periyot içerisinde bölgedeki gelişmeler, bu gelişmeler nedir? Hem sosyal açıdan hem ekonomik açıdan neler oldu, neler olmadı; bir de yaşanan huzursuz bir ortam vardı. Bu huzursuz ortam taşları yerinden oynattı. Bunları yeniden bir araya getirmek lazım. Toplumla barışmak gerekiyor. Sosyal ve ekonomik kalkınma hamlelerini gündeme getirmek gerekiyor. Bunu getirirken de bu geçmişteki yaraların da sarılması gerekiyor. Tabi tüm bunların değerlendirilip, işte durum tespiti yapıldıktan sonra kalkınma ihtiyacı ve vizyon, ondan sonra 2010 yılının planının amaç, hedef ve stratejileri daha sonra kalkınma seçenekleri de belirlenerek tabi bunları da yaparken kaynak imkanları da değerlendirecek. Yani bir şeyler önereceğiz ama bunların gerçekleşmesi için ne kadar kaynak gerekir ve nereden bulunacak? Bunlar da tespit edildikten sonra bir plan hazırlanacak. Bu planla birlikte uygulama programı. Ve bu uygulama programını hayata geçirecek yeni bir yönetim acaba ne olabilir? Buna da izleme, değerlendirme sistemi diyoruz. Bu bizim iş akımı dediğimiz bir şema, planın da bu süreçler içerisinde yapacağız. Şu anda işte biz Kalkınma İhtiyaçları ve amaç Hedef Stratejileri bölümündeyiz. Yalnız bunları yaparken şurada gördüğünüz bölge ve ilgili kuruluşlar diye bir kutu var.

Projenin etkilenen kesimlerin görüşlerini alarak yapacağız dedik. Dolayısıyla her kutuda bir şeyler ürettiğimizde sizlere gelip sizlerin görüşlerini ve en iyisi katkılarınızı alarak bu bizim önerdiğimiz çalışmaları revize ederek belli bir noktaya gideceğiz. Bu planın yaptırım gücü de olacak. Bu plan diyelim Hükümetin talimatına göre Ocağın sonlarında bitirmemiz lazım. Onu bitirdikten sonra üst makamlara sunulacak. Onların onayından sonra hayata geçirilecek. Çünkü gerçekleştirme olayı yüksek çünkü hükümetin bir talimatı. Bize 2010 yılında GAP'ın bitirilmesi yönünde neler yapabileceğimiz konusunda projeler önerin, önerimize getirin dediler. Bunu da Ocağa kadar sizlerle her ürettiğimiz rapor çerçevesinde tartışıp anlaştığımız şeyleri hükümetin önüne sunacağız. Şu andaki şeyler proje seviyesinde diye tartışıldı. Daha çok makro düzeyde ama 1-2 ay içerisinde bunu daha sektör bazında toplantılar yapacağız. İşte turizm olsun, sanayi olsun, eğitim olsun. Sağlık sektörlerinde orada bu projeler daha somutlaşacak. Ama onlara geçmeden önce genel bir yaklaşımda sizlerle anlaşmamız lazım. Yani Güneydoğu Anadolu bölgesinin sorunları ne? Nasıl çözeceğiz? Çözerken hedefimiz ne olmalı? Nereye varmak istiyoruz? Onu birlikte karar vermemiz gerekiyor. Bizim proje ekibinin bir çalışması var. Onu sunacağız. Onda eğer hemfikir olursak hükümetimize de bölgeyle birlikte hemfikir olduğumuz konuları ileticeğiz. Yapılan çalışmada bizim bir vizyonumuz var. Vizyon çok uzun vadeli bir yaklaşım. Biz Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ni 2023 yılında 2010 yılında şöyle görmek istiyoruz. Refahın arttığı, herkesin ekonomik faaliyetlere katılma fırsatının yaratıldığı, diğer bölgelerle gelişmişlik farkının azaltıldığı, kaynakların etkin kullanıldığı, verimlilik ve istihdamın artırıldığı ulusal ekonomiyle bütünleş-

miş, dışı açık demokratik bir toplumsal yapının oluştuğu özellikle bizim önem verdiğimiz güçlü, donanımlı, eğitilmiş bireylerin çoğaldığı, sürdürülebilir büyümenin sağlandığı bir Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ni görmek istiyoruz. Vizyonumuz bu, ekip olarak da yapmış olduğumuz tartışmalarda, analizlerde biz GAP Bölgesi'ni 2010'da 2010 sonrasında buraya ulaştırmasını istiyoruz. İstedığımız nokta bura eğer sizler de bunda hemfikirsenez. Bu konuda fikirlerinizi söylerse- niz bundan sonra çıkacak projelerin çerçevesini belirleyecek. Dolayısıyla bunda sizlerle anlaşmamız gerekiyor. Yani siz de refahı mı istiyorsunuz; herkesin ekonomik faaliyetlere katılmasını, kaynakların etkin kullanımını, güçlü, donanımlı, eğitilmiş bireylerin mi yaratılmasını istiyorsunuz, istihdam yaratılmasını mı, ulusal ekonomiyle bütünleşmiş bir GAP Bölgesi mi istiyorsunuz? Bunlar hakkında görüşlerinizi ben konuştuktan sonra sizlerden isteyeceğim. Bu genel vizyonu- muza bir amaçla ulaşmak istiyoruz. Bu genel amacımız da katılımcı temeline olsun. Yani yapı- lacak her şey sizlere danışılarak, sizlerle birlikte ama bölgedeki tüm insanların yaşam kalitesi- ni yükseltmek temel amacımız, genel amacımız bu. Varmak istediğimiz şey de 2010 yılında bu yaşam kalitesi yükseltilmiş bir Güneydoğu Anadolu Bölgesi. Bunu nasıl oluşturacağız? Bundan sonraki sıralayacağım 16 maddemiz var. O maddeyle onlar hakkında da görüşlerinizi isteyece- ğiz. Şimdi bu genel amaç ve 16 amaca varmadan önce bizim bir de yaklaşım temel ilke ve stratejilerimiz var. Bu planda yani o 16 tane amaç ortaya çıkarken hep bu temel ilke ve stratejiler- den çıktı. Onlar hakkında da görüşlerinizi istiyoruz. Acaba bunlarda doğru muyuz? Bunlardan biri uluslararası gelişmeler bizi etkileyecek. Şu anda Avrupa Birliğiyle ilişki içerisindeyiz. Onun bölgesel kalkınma politikaları var. Bu politikaları irdelememiz lazım. Birleşmiş Milletler sözleş- melerinde ve uluslararası yükümlülüklerle bakmamız lazım. Bunlar bizim tespit edeceğimiz amaçlara da girdi verecek. Özellikle sekizinci 5 yıllık kalkınma planı yani eğer Dünyanın kabul ettiği gelişme normları varsa. Onlardan kendimizi uzak tutamayız. Onları da kabul etmemiz ve Güney Doğu Anadolu Bölgesinde de o normları yaşatmamız lazım.

Birinci ilkemiz bu diğer ikincisi bu çok genel bir kavram Bölgenin kalkınmasıyla ilgili GAP İdaresi ve bizim proje ekibinin yaklaşımı, biz Güney Doğu Anadolu projesini su toprak kaynak- ları geliştirme projesi olarak görmüyoruz. Bizim yaklaşımımız insanı gelişimler yani insan amaç- lıdır. Her şey Güney Doğu Anadolu Bölgesinin insanlarını yaşam kalitesini yükseltmeye yöneliktir. Dolayısıyla bu kabulü yaptığımız zaman ekonomik, sosyal, mekansal, kültürel alanda alaca- ğınız kararlar, önereceğiniz projelerde bu insana yönelik olmalı. Onların ihtiyaçlarına ve temel ihtiyaçlarına göre bunları düzenlememiz lazım. Böyle uçuk projeler önermemiz lazım. Bunu ya- parken katılımcı ilkelerimiz içerisinde katılımcı yöntemlerle yapalım. Yapacağımız çalışmalar sürdürülebilir olmalı. Yani birden kesilmemeli, politikalar değişmemeli yani belli sürekliliği olan bir politika Güney Doğu Anadolu Bölgesinde uygulanmalı. Bu bizim bölgesel planlamadaki genel yaklaşımımız. Bu da ikinci temel stratejilerimizden biri diğer üçüncüsü bizim bu 16 amacı belir- lemede önemli olan sektörlerden biri de bu piyasa ekonomisi Güney Doğu Anadolu Bölgesinde piyasa ekonomisi diye bir şey yok. Onun kuralları istemiyor, bunu işletmemiz lazım, rasyonel iş- leyen bir piyasa ekonomisinin kurallarına oluşturmamız lazım. Özellikle de yerel pazarı canlan-

dırmamız lazım. Bunu yaparken tabii ulusal pazarla bütünleştireceğiz, uluslararası pazarla yani kendimizi küreselleşen Dünyada kendi sınırlarımız içerisinde tutamayız. Dolayısıyla buda bizim üçüncü temel stratejimiz bu planı yaparken dikkate alacağımız amaçları belirleyeceğiz. Tabii her şey Rasyonel işleyen Pazar ekonomisinde dört dörtlük işlemiyor. Bazen aksaklıklar oluyor. piyasa ekonomisinde de o anda da devlet müdahale etmeli yani kamu inisiyatifi etkin rol almalı. Piyasa ekonomisinin işlemediği alanlarda bu alanlarda nedir. Sosyal alanlardır dolayısıyla devletin daha çok sosyal alanlara girmesi lazım. Hem bu beşeri, doğal ve ekonomik kaynakları iyi planlamak istiyorsak ve piyasanın da çözüm üretmediği alanlarda kaynakların uyum içinde geliştirilmesi için sosyal müdahalelere, yönlendirilmelere gerek var. Özellikle hedef gruplarını belirlenmesi dezavantajlı grupların bu kalkınmadan yeterince yararlanamayan insanları bu kalkınmaya katmak ve onları katacak kurumsal yapıları, yani sivil toplum örgütlerini geliştirmek, ticaret sanayi odalarını daha güçlü kılmak, ihracatçı birlikleri daha güçlü kılmak. Ziraat odalarını, ziraat birliklerini bu yönde kurumsal kapasitelerin hem merkezi otoritenin kurumsal yapısını hem de hükümet dışı kuruluşları güçlendirip bu kalkınmaya katmamız gerekiyor. Yoksa şeyin sürekliliği olmaz, bu güçsüzlerin sesini duyuramayan kesimlerin kalkınmadan yaralanması sağlayamayız. Bir diğer dördüncü stratejimizde bu. Tabii bunları yaparken çerçevede çok önemli eğer biz ekonomik ve sosyal gelişmeyi sağlayacağız ama çevreyi tahrip etmeden dünya artık bu gündem 21'le planlama kararlarında şunu almıştır. Ekonomik ve sosyal yönde karar aldığımız zaman çevre yönünde de karar alıp onunla bütünleştireceksiniz. Çevreyi korumadan gelecek nesillerimize bozulmuş bir çevreyi bırakmamalıyız. Dolayısıyla bizim beşinci stratejimiz her alacağımız kararda, her önereceğimiz projede çevre boyutu muhakkak dikkate alınmalı. Buna uygun olarak da düzenlemeler yapmalıyız. Diğer altıncı stratejimiz her şeyin tür çalışmaları yapıyoruz da kaynak nereden olacak. Tabii kaynağı da düşünmemiz gerekir. Çünkü hükümetimize bir öneri götürüleceğiz diyeceğiz ki bölgeni kalkındıracağız ama bununla ilgili bu kadar proje öneriyoruz. Bu projenin kaynağı da bu onu da bizim önermemiz lazım. Hata bunlar ortaya çıktıkça o kaynak konusunda da gelip sizinle tartışacağız. Burada üç tane temel şeye önem veriyoruz, biz kaynağa, birincisi devlete, ikincisi özel sektöre, üçüncüsü halka. Hepsinin rolü farklı olacak. Bunu, bu planda gündeme getirmemiz lazım. 89 planında bu yoktu sadece devletten, bütçeden kaynaklar aranıyordu. Ama artık devlete fazla yüklenmemiz lazım.

Bazı başka alanlarda var, oralardan kaynak bulabileceğimiz. Bunlar işte özel sektörden olabilir, halktan olabilir birde uluslararası imkanla, uluslararası bu küreselleşen dünyada Güney Doğu Anadolu projesi zaten ön planda ve buraya iyi projeler önerdiğimiz zaman muhakkak finans bulabiliriz. O imkan var bu şansıda biz iyi değerlendirmeliyiz. Bu da altıncısı bizim stratejimiz. Yedincisi stratejimiz acil istihdam dediğimiz biz tabii bu çalışmaları yapacağız. Bir plan ortaya çıkacak projeler demeti ama biz bunu yaparken hayat devam ediyor. Devam eden hayatta da çok sorunlar var. Nedir bu 10 yılı getirdiği huzursuz ortamın yönettiği birikmiş sorunlar var, sosyal yaralar var. Bu sosyal yaraları kapatıcı kısa dönemde bir hemen uygulamaya geçecek projeleri tespit edip önermemiz lazım. Onu da biz acil istihdam projeleri dedik. Bunu muhakkak

bu yeni planda dikkate almamız lazım. Güneydoğu Anadolu Bölgesi için şimdi bu altı strateji genel yaklaşımımızla birlikte bizim Güneydoğu Anadolu Bölgesine 2010 yılında neye varmak isteğimizi belirleyen şeyler. Bunlar sırasıyla 16 madde. Şimdi onlara geçiyorum.

Bunlar ekonomi ile ilgili sürdürülebilir büyüme ve gelişme altyapısı olacak. Yani ekonomi ilk ekonomiyi halletmemiz gerek. Onun alt yapısının hem fiziki hem iktisadi hem beşeri altyapısının güçlendirmek bunu oluşturacağız. O verilen dokümanlarda buna yönelik hedef politikalarımız var. Onlar hakkında görüşlerinizi bekliyorum. Bir kere ilk başta bunu yapmalıyız.

Yaklaşımımız bu amaçlarda bölgeler arası dengesizliği azaltmalıyız. Tümünden ortadan kaldırmalıyız. Yani bir Marmara'yla bir Güneydoğu Anadolu Bölgesiyle ama bunu azaltma yönünde çaba sarf etmeliyiz. Ama bizim 10 yıllık deneyimle gördüğümüz bir de bölge içinde farklılaşmalar var. Ona da müdahale etmemiz lazım. Yani hükümetimize önerdiğimiz kaynakların dengeli dağıtılması lazım bölge içinde belli noktalara yoğunlaşmamız lazım. Çünkü bölge homojen değil ve her alt bölgeler var. Bu alt bölgelerin farklı özellikleri var hem beşeri kaynaklar farklı. İnsan kaynağı farklı. Kapital birikimi var. Bu doğal kaynaklar farklı dolayısıyla bir Adıyaman'a uygulanacak programla Mardin'e uygulanacak program farklı olmalı Siirt' e ve Şırnak' a uygulanacak program farklı olmalı. Dolayısıyla da bölge içindeki gelişmişlik farklarını çok abartmayacak tamamlayacak bir programı Hükümete önermemiz gerekir. Bu da bu yeni planda özellikle dikkat edeceğimiz hususlar. Yine ekonomiyle ilgili daha da stratejimizde söylediğimiz rekabetçi pazar ekonomisini oluşturmak ulusal ekonomiye, uluslararası ekonomiye bütünleştirecek alt yapıyı hazırlamak Bunu yaparken sadece kamuya yüklenmemek , özel sektörü de bu işin içine sokmak. Ve bölgedeki yerel girişimciliği desteklemek ve burada çok potansiyel var. Güneydoğu Anadolu Bölgesinde. Yerel girişimcilik açısından. Ama onların desteklere ihtiyacı var. Bunu da Hükümetimize önermemiz gerekiyor. Yerel girişimcilikten kalkarak bölgeyi geliştirmenin imkanları var. Biz bunu GAP GİDEM'lerle üç yıllık uygulamalarda gördük. Bunu daha da geliştirelimiz bu yönde. Önerilerimiz olacak. Tabi bu ekonomik gelişmenin yanında temel ağırlık verdiğimiz bu çevrenin korunmasına yönelik bir amacımız su, toprak ve biyolojik kaynakların verimi ve sürdürülebilir kullanımını sağlayacağız. Burada önemli bir kaynak var. Su kaynağı dolayısıyla iyi bir su yönetim sisteminin oluşumu yani Fırat ve Dicle'yi kullanmalıyız. Gelecekte 21. Yüzyılda su çok konuşulacak şu anda su ile ilgili politikalar tespit ediliyor dünyada. Bunun içersinde en önemli suyu çok verimli kullanmak. Bizi de sıkıştıracakları konu bu. Suyun verimi ve etkin kullanımı. Dolayısıyla bizde devlet olarak bu sadece Güneydoğu Anadolu Bölgesindeki insanları ilgilendiriyor. Devlet olarak tüm Ulusal şeyleri ilgilendiriyor. Fırat ve Dicle sularını çok iyi ve verimli kullanmalıyız.

Bunun sistemini oluşturmamız gerekiyor bu planda. Birde doğal kaynakları korumamız gerekir. Gerekir ki sadece şeyi anlamıyoruz katı bir koruma değil. Kullanarak koruma. Ama koruyacağız kaynaklarımızı Altıncı amacımız gıdayla ilgili bu 21. Yüzyılı Planlama Küresel boyutta

kabul edilmiş bir ilke. Biz de bunu amaç olarak benimsedik. Gıda güvenliğinin sağlanması. Bu çok önemli bir madde. Ve uluslararası arenada da tartışılıyor. Bu plan çalışmalarımızda buna yönelik projeler üretmeli. Bölgenin gıda açısından güvenliğini sağlamamız gerekiyor. Yedinci ve sekizinci amaçlarımız sosyal amaçlı bu da özellikle hedef gruplara yönelik yani dezavantajlı bu güçsüz olan grupların kalkınmadan yararlanamayan insanların kaynaklara erişimlerinde ve kararlara katılımlarını kolaylaştıracak mekanizmalar, politikalar belirlemeliyiz. Çünkü bir yerde bir kalkınma yaparken bir kesim çok iyi yararlanırken diğer kesim yararlanamaz. Eğer arada dengeyi sağlayamazsanız yine bir sosyal yaraları açmış olursunuz. Bunu ortadan kaldırmamız lazım. Birde bizim bu sosyal planlama grubunun özellikle üzerinde durduğu bizim çok amaçlı toplum merkezleriyle de yapmış olduğumuz deneyimlerden elde edilen şey cinsiyet dengeli toplumsal gelişme sürecini geliştirmek onunla ilgili mekanizmaları önermek, politikaları belirlemek. Dokuzuncu amacımız özellikle de yerel inisiyatifleri burada güçlendirmek onların kapasitelerini geliştirmek her şey insan diyoruz. Kalkınmayı sağlamak istediğimiz bölgenin insan kalitesini geliştirmede müddetçe istediğiniz kadar büyük alt yapı yatırımları yapın, onları kullanacak insanları iyi yetiştirmede kurumsal yapılarını geliştirmede müddetçe istediğiniz kadar 19 baraj, 29, 22 baraj, 19 ilde Elektrik Santral kurun hiçbirinin anlamı yok. Büyük Sulama Tesisleri kurun hiçbirinin anlamı yok. Kullanacak örgütler Sivil Toplum Örgütleri insanlar gerekli bunların yapısını kalitesini, kapasitesini oluşturmamız lazım. Diğer önem verdiğimiz toplantılarda da ortaya çıkan diğer illerde yapılan tartışmalarda, 10. ve 11.bunlar;

Eğitim ve Sağlık Güneydoğu Anadolu Bölgesinde öncelikle dikkate alınması gereken sektörlerden biri. Daha önce söylediğim gibi bu yerel inisiyatif öncülüğünde kurumsal kapasitenin güçlendirilmesi ile ilgili yani insan kaynaklarını geliştirmek istiyorsak onları iyi yetiştirmemiz ve sağlık şartlarını da çok iyi sağlamamız lazım. Bunları sağlamadığımız zaman bölgede istediğimiz gibi büyük alt yapı yatırımlarını yapın. Ama insanın temel ihtiyaçlarını kalkınmada sağlamadığınız müddetçe ne bölgesel kalkınma ne il kalkınması hiçbirisi sağlanamaz. Böyle bir yaklaşımımız var. Zannederseniz diğer illerden gelen eleştiri ve görüşleri de değerlendirdiğimizde öncelikli sektörler yavaş yavaş eğitim, sağlık, altyapı istihdam durumuna kayacağı gibi görünüyor. Bakalım Mardin'den neler çıkacak. 12.ci amacımız daha önce 89 Master planında dikkate alınmayan ama artık tartışılmasında yarar gördüğümüz bu kültürel birikimden yararlanmak bölge bir kültür zengini bu tahrip oluyor. Yaratılmış olan bir folklorik kültür var. Bunu iyi değerlendirip kalkınma sürecine katmamız lazım. Bunları burada birçok ip uçları yakalayabiliriz. Ve kalkınma da bize yol gösterir. Ve bu konularında artık irdelenmesi gerekiyor. 13. Ve 14 amaç daha çok bu kırsal ve kentlere yönelik yani altyapılara yönelik, kırsal kırsal alanın ve kentsel alanın ihtiyaçlarının çözülmesine yönelik hem teknik altyapı hem sosyal altyapı. Yani içme suyu kanalizasyon katı atık arıtma sorunları bunları çözmek. Bunlarda öncelikli olanlarını belirlemek. Bu o 8 yılda bunları çözmek bunları yaparken de kent ve kırsal arasındaki işlevsel bütünlüğü

sağlamak yönünde çabalar sarf etmeliyiz, projeler önermeliyiz. Bunu yaparken hem ulusal pazarlara hem de Uluslar arası pazarlara bağlayacak sistemleri önermemiz gerekiyor. On beşinci amacımız çevreyle ilgili yine. Burada daha kapsamlı yaklaşıyoruz. Bir çevre yönetim sisteminin Güneydoğu Anadolu Bölgesinde oluşturulması gerek.

Yani çevre boyutunun hem ekonomik hem sosyal kararlarla bütünleştirilmesi bunun bir sisteme bağlanması gerekiyor. Tabi bu uzun vadeli bir vizyonun içerisinde olması gereken bir şey ama biz en azından bunu 8 yıl içerisinde hiç olmazsa çevre yönetim sisteminin altyapısını oluşturalım. Bizden sonra gelecekler bunun devamını sağlasın. Çünkü su kaynaklarımız çok değerli toprak kaynaklarımız çok değerli. Bunları koruyup koruyacak bir sistemin oluşturulması gerekiyor. Şu andaki dağınıklık bunu koruyacak yönde değil. Onun sıkıntılarını yaşıyoruz. Hem Uluslararası alanda bizi sıkıştırıyorlar. Bunlara hem cevap verme açısından hem de var olan doğal çevremizde bir insan olarak korumamız bunun sistemini oluşturmamız gerekiyor. On altıncı amacımız bölgenin o kültür zenginliği, kültür varlıklarıyla bu taşınmaz kültür varlıklarıyla ilgili burası Yukarı Mezopotamya . Bu Yukarı Mezopotamya da bu tarihi varlıkların turizm sektörüyle bütünleşmesi gerekiyor. Çünkü turizm büyük bir potansiyel olacak. Turizmde dayandığı şey kültür varlıkları. Dolayısıyla bu sektörün en önemli girdisi olan kültür varlıklarını nasıl koruyarak ekonomiye katabiliriz. Bu da bizim bu plandaki önemli amaçlarımızdan biri olacak. Hep Güneydoğu Anadolu Projesi derler. Temel kalkınma su ve topraktır. Su toprağın yanında turizmde önemli bir sektördür.

Bunu muhakkak bu planda dikkatle ele almamız gerekiyor. Bu 16 amaç sonucunda bizim bu yeni planda öncelikle beklenenler şunlar:

Birincisi ekonomik yapıda değişim sürecini muhakkak başlatmamız gerekir. Bir kere biz proje ekibi olarak bunu ekonomide bir değişimi sağlamamız lazım. Güneydoğu Anadolu Bölgesinin hem konumu hem sınır ticaretinin olması dış ticari ilişkilerin çok rahatlıkla başarılacağı bir bölge. Bu tür avantajının olmasından kaynaklanan bir avantaj da var. O süreç genel ekonomik kararlarla başlatmamız gerekiyor. Bölge toplumunun yaşam kalitesini yükseltilmesi bu plandan o çıkacak. Bölge ile Ulusal ölçekteki göstergeler arasındaki farkları azaltmak yönünde kararlar alınacak. Hem bölge içi hem bölge dışı özel kaynaklardan finans bulunması sağlanacak. Bu plan sonucunda bir de istihdam imkanları artırılabilecek. Plandan beklediğimiz temel şey de dört tane öncelikli alan var. Bunları sizlerle tartışmak istiyoruz. Şimdi bizim proje ekibi olarak yaptığımız bu çalışmaları geniş bir kesimde tartışıyoruz. Çünkü ne kadar ne kadar çok kesimle tartışırsak değerli katkılar alacağız. Bazı görmediğimiz şeyler olabilir. Gözümüzden kaçabilen Ankara'da 13 Eylülde bir toplantı yaptık. Bu daha çok uzmanlar seviyesinde akademisyen bazı sivil toplum örgütleri ile onların görüşlerini aldık. Bölgenin görüşlerini seçilmiş bir uzman grubuyla 20 Eylülde Diyarbakır'da yaptık. Orada şu sonuçlar çıktı. Öncelikli sektör olarak eğitim, sağlık, turizm ve alt yapı belirlendi. Bizim yaptığımız çalışmalarda dediler ki proje yönetim sistemi eksik bira-

kılmış bunu dikkate alın. Girişimciliğe biraz daha önem verilmeli. Yerel girişimcilik çok önemlidir. Bunu geliştirici tedbirler alınması lazım. Bunun eksik olduğu belirtildi. Kaynak tespitinin iyi yapılmasını istihdam imkanlarının artırılması yönünde önerdiğiniz hedef ve politikaların biraz daha derinlemesine belirlememiz gerektiği ifade edildi. Kültür varlıklarına önem verilmesi ifade edildi. Planın uygulanmasında Hükümet dışı kuruluşların rolü tanımlanmamış dedi bu konuda muhakkak bir tanımlamanın yapılması gereği vurgulandı. Birde bu planı kim izleyecek, kim kontrolünü yapacak. Bu yaptığımız çalışmada tanımlanmamış diye eleştiriler getirildi. Biz tabi bu eleştirileri değerlendireceğiz. Şu anda dağılmış 9 ilde toplantılar yapıyoruz. Bölgeden de gelecek görüşlere göre o size dağıttığımız vizyon dokümanını yeniden gözden geçirip bundan sonraki çalışmalara daha somut çalışmalara yöneleceğiz. Ama bu çok genel makro düzeydeki yaklaşımda bir anlaşmamız gerekiyor. Sizlerinde görüşlerinizi almamız gerekir. Yani bizim gördüğümüz gibi algılıyor musunuz.

Güneydoğu Anadolu Bölgesinde projeyi eksik bıraktığımız yön varsa o konuda bizi uyarın. Sizin de muhakkak görüşleriniz vardır. Onları almak istiyoruz ki çünkü biz esas önem verdiğimiz sizin görüşünüz. Bu projeye yansıtma istiyoruz. Çünkü o görüşlerden kalkarak somut projelere bundan sonraki toplantılarda varmaya çalışacağız. Odak grup toplantıları yapacağız. Tabi burada söyleyemediğiniz şeyleri bizim iletişim adresleri var. Bilgisayar kullananlar gapplan@org ile girerek web sayfamızla orada yapılan çalışmalarımızı izleyebilirler. Bizi bütün yaptığımız çalışmalarımızı oraya giriyoruz. Görüşlerinizi e-mail ile ozbilen@gap.gov.tr adresine yollayabilirsiniz. Görüşlerinizi her zaman dikkate alıp ilgili grup yöneticilerine iletilecek ve anında size cevap verilecek. Bilgisayar imkanınız yoksa faks ve telefonla da bize ulaşabilirsiniz. Her zaman sizin görüşlerinizi alıp plana yansıtma gibi bir yaklaşımımız var. Çünkü burada yaşayan sizlersiniz. O sorunlarla direkt siz karşılaşıyorsunuz. Bizler karşılaşıyoruz. Dolayısıyla sizler ne kadar görüşlerinizi iletirseniz bize, bizde bir katalizör kurum olarak bunu plana yansıtma ve hükümete iletme istiyoruz. Beni dinlediğiniz için teşekkür ediyorum.

Söz sizde diyorum. Konuşmak isteyenler. Biz konuşmaları kayıtlara alıyoruz. Çünkü bunlar sonra kitap haline gelecek. 17 Mayıs'ta yaptığımız toplantıyı kitap haline getirdik. Bunları yakında sizlere postalayacağız. Her birinize ulaşacak. Bunlar hep kayıt sizin görüşleriniz. Bunlar ilgili mercilere de gidiyor. O açıdan yaptığımız çalışmalar hakkındaki görüşlerinizi mikrofona gelip söylerseniz sevinirim. Yoksa ben tek tek herkese soracağım.

Parmak kaldırmayan yoksa sırayla soru sormaya başlayacağım. Çünkü sizin görüşleriniz önemli. Birde çekingenlik var. Burası bir aile ortamı. Diye düşünelim. Herkes rahatlıkla görüşlerini söyleyebilir. Görüşlerde de kısıtlılık yok. Biz bir devletin kurumuyuz. Ama devlette, devletin kendi içindedeki demokratik kurumları var. Hiçbir şeyi çekinmeden rahatlıkla da söyleyebilirsiniz. Buyurun kayıtlara geçiyor.

Günay SİNCAR- (Sanayi Ticaret İl Müdür Vekili)

Sayın GAP Temsilcilerine ben bu güzel açıklamalarından sonra bir soru olarak değil ama bazı şeyleri açıklamakta yarar görüyorum. Bölgenin kaynaklarını öncelikle tespit etmemiz gerektiğini ifade ettiniz. Özellikle bizim kaynaklarımız tespit edilmiş veya tespit edilmeyen kaynaklarla ilgili bir çalışma var mıdır. Tespit edilen kaynaklarımızın harekete geçirilmesi bunlardan yararlanılması ve bu şekilde bir istihdam yaratılması için çalışmalarınız var mıdır. Ben bunları öğrenmek istiyorum. Öncelikle bir Mazı Dağı fosfat tesisinin tekrar hayata geçirilmesi Nusaybin Baluğ dağlarındaki daha önceki yıllarda Amerika'lılar tarafından açılmış ve tekrar kapatılmış olan petrol kuyularının sonucu nedir. Biz birkaç gün önce Ankara'dan gelen bir heyetle beraber Çamurlu sahasında petrol yetkilileri ile görüştük. Türkiye petrollerinin oradaki yetkilileriyle görüştük. Bana orada genç bir şef şunu söylüyor. Heyete söylüyor diyor ki Baluğ dağlarında evet bu dağlarda petrol var Böyle bir çalışma yapılmış daha önce. Ama diyor biz işte orda mayın var çıkamıyoruz. Ben o genç arkadaşına biraz belki haddimi aşar. Biraz kötü bir şekilde çıkış yaptım. Ben dedim ki bu ülkenin güvenlik güçleri var. Sadece bu bahane ise bunu güvenlik güçleri kaldırır. On yıldır nasıl dağlarda mayın temizlediyse güvenlik güçlerimiz nasıl bile bile bu ülkenin bir karış toprağı için kanını döktüyse bunun içinde bunu yapar ki bu bence en kolay iştir. Biz o dönemleri atlattıktan sonra oradaki mayınları temizlemek en kolay iş olarak görülmeli. Bilmiyorum ben ne derece doğru. Ama Bağlu dağlarındaki kaynakların tekrar araştırılmasını istiyorum . Bilmiyorum. Türkiye petrolleri en son duyduğum kadarıyla her halde Kuzey Irak'ta bir petrol arama işine girmiş.

Bizdeki doğal gaz kaynaklarının yeterince kullanılmadığını sanıyorum Tekrar o yetkililerden aldığımız bilgilere göre oradaki yatakların rantabl olmadığı ama rantabl değilse Türkiye Petrolleri gibi büyük bir şirket orada niye böyle bir yatırım yaptı. Bunları ben bilmiyorum. Ben katılmıyorum. Bunlar kendi görüşlerim. Teşekkür ederim.

Vedat ÖZBİLEN- (Güneydoğu Anadolu Bölgesi Kalkınma Planı Koordinatörü)

Teşekkürler. Hemen isterseniz ona ben cevap vereyim. Şu iş akımı şemamızda kısaca bahsetmiştim ya. Sorunuz üzerine bizim daha önce yapmış olduğumuz bir plan var. 89 yılında orada her şey var. Onların, o planın arkasında ayrı ayrı dokümanlar. Orada bölgenin potansiyeli, kaynakları yönünden ama 10 yıllık bir süre geçtiği için birçok şeyde değişti. Şurada yuvarlak bir şeyimiz adı Veri Toplamı ve Güncelleştirme kutumuz var. Verileri biz yeniden toplayıp güncelleştiriyoruz. Dolayısıyla onların içerisinde hangi kaynak var. Ne var. Güneydoğu Anadolu Bölgesinde hepsi tespit ediliyor. Bu konuda hiç kuşkunuz olmasın. Bunları not aldım tabii bunlarda incelenecek. Hatta bu dokümanlarda netleştiği zaman bizde onlardan da sizlere istediğiniz takdirde verebiliriz. Çok kalın dokümanlar onları genellikle biz vermek istemiyoruz. Özetini veriyoruz. Ama o tür bilgiler var. Onun üzerinde çalışma yapacağız. Çünkü her şey bilgiye dayanıyor. Ama

bu bilgi toplumunda da onlara ulaşmanın kolaylığı var. Çeşitli kanallardan ulaşabiliyoruz. Uyduda kullanılabilen bu konularda.

Tabi yani sizin uyardığımız şeyleri biz not alacağız ki var mı yok mu . Kendimizde çek etmiş olacağız.

Günay SİNCAR- (Sanayi Ticaret İl Müdür Vekili)

Birde ben bir not daha da aldım. Güneydoğu Anadolu Bölgesinin tümünde özellikle Mardin'de sağlıkla ilgili nasıl bir iyileştirilme düşünüyor. Bununla ilgili atılan somut adımlar nelerdir. Bazı adımlar çok rahat atılabilir. Belki petrolü çıkaramayız. Ama buradaki personeli daha iyi çok hassas bir bölgedeyiz. Daha iyi bir eğitimden geçirdikten sonra buraya vermeliyiz bence, biliyorum. Yanılıyor muyum.

Vedat ÖZBİLEN- (Güneydoğu Anadolu Bölgesi Kalkınma Planı Koordinatörü)

Yok. Doğru haklısınız. Bizim o amaçlarımızda dikkat ettiyseniz. Sağlığa çok önem verdik. Yalnız onu biz yapmayacağız. Hani dedik ya. Katılımcı şekilde yapacağız diye. Şimdi 21 tane biz konu tespit ettik. Bunu delege ediyoruz. Yani ilgili kuruluşlara, sizlere, sizler yapacaksınız. Bunların içerisinde sağlık var. Bölgenin sağlık profilinin tespit edilmesi sorunları nedir. Bu konuda öneriler ve projeler neler olmalıdır. Diyarbakır Tabipler Odası ile bu işe başlıyoruz diye Diyarbakır tabipler Odasına verdiğimiz görevi sizlerle gelip burada toplantılar yapacak. Sizlerle yaptığı yani Mardin ilinde sağlık sorunuyla kim ilgileniyorsa siz veya bir başkası onları böyle burada odak toplantıları yapacak. Sadece Mardin değil 9 ilde de yapacak. O 9 ilden çıkan sonuçları toplayıp bize bir rapor halinde verecek. Bölgenin sağlık profili budur. Bölgede yaptığımız toplantılarla halk bunu istiyor. Öncelikli alanlar budur. Plana yansın diye bizde o raporları direkt bu plana yansıtacağız. Bununla ilgili isterseniz onları da bir sayalım. Bilgi olması açısından Turizm konusu var. Finans Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelere yönelik politikalar özel kesimin kapasitesinin artırılması ve yatırım imkanlarına kavuşturulması bölgenin esnaf ve sanatkarlarının yapısı bu sürece katılması, eğitim, sağlık bölgedeki sivil toplum örgütlerinin kapasitenin artırılması yönünde neler yapılmalı. Buna yönelik çalışmalar, tarihi ve kültür varlıklarını saptanması ve korunması. Güneydoğu Medya-Eğitim projesi bilişim sektörü. Tarımda yayın ve danışmanlık hizmetlerinin alternatif modellerin araştırılması.

Önder çiftçi yayım projesi, arazi ofisi ve arazi edindirme fonu. GAP Bölgesinde ağaçlandırma ve erozyon kontrolü için havza yönetim model etüdü. Hayvancılıkta sözleşmeli üretim modelleri. Toprak ve su kaynaklı kirliliğin boyutları, nedenleri ve çözüm yolları, çözüm yollarına ilişkin çalışmalar. Kentsel yönetim modelleri, pazarlama imkanları birde bu projenin izlenmesi, değerlendirilmesi konusunda bir sistemin oluşturulması. Bu seçtiğimiz 21 konu. Bunlar çok önemli konular ve bunlar plana girdi verecek, bunları ilgili sivil toplum örgütleri ile yapıyoruz. Biz yapmıyoruz. Diyoruz ki Ticaret Sanayi Odasına birine görev veriyoruz. Sen bölgedeki Ticaret Sa-

nayı Odalarıyla toplantı yap. Onların görüşlerini al. Bize yansıt. Biz oradan gelecek o görüşlere göre bu toplantılardan elde ettiğimiz görüşleri de birleştirerek planı sonuçlandıracağız. İzlediğimiz yöntem bu. Bu konu çok önemli. Çünkü şundan önemli. Biz planı yaparken. Girdiye ihtiyacımız var. Girdi ihtiyacımızı karşılamak içinde o konuda o sektörde , o yörede o belde de hayatın içinden üretim sürecinin içinde olan insanlar konuları merkezde olan insanlardan çok daha iyi analiz edebiliyorlar. Sorun analizleri ve sorun olanlarını tespit edebiliyorlar. O analizlere daha önerilerde bulunabiliyorlar. Ama bunu bir kurumsal yapıyla beraber götürmemiz gerekiyor. Örneğin Güneydoğu Medya Eğitim projesinde Güneydoğu Gazetecileri Cemiyetini Koordinatör kuruluş olarak saptadık. Kendileriyle görüştük. Onlar Avrupa Gazeteciler Cemiyeti , Bölgedeki Üniversiteler, Basın yayınıla ilgili kesimlerle işbirliği içersinde Güneydoğu Medyası Eğitim projesiyle ilgili bu konudaki sorunları tespit edecekler. Sorun analizleri yapacaklar ve bize çözüm önerilerini ve alternatif modeller sunacaklar. Ve sonuçta da böyle bir rapor bize girdi sağlayacak. Biz acaba Basın Yayın ve Medya Güneydoğu Medyasını güçlendirmek ve kurumsallaştırmak için hangi önerileri hangi tedbirleri bunun kaynaklarını oradan esinlenerek ve oradan bilgi edinerek projeye koymak durumundayız. Buna benzer bütün bu 21 konu gündemdedir. Ve 30 Ekim itibarıyla bütün bu çalışmalar bitmiş olacak. Şu anda sanıyorum bu arkadaşların büyük bir kısmı araziye ve bölgeye gelmeye başladılar. Bölgede konuyla kendi konusuyla ilgili herkesle temas edip onların fikrini alacaklar. Kaynakların. Arkadaşın sorduğu soru kaynakların tespiti konusunda da görevli arkadaşlarımız var. Örneğin şurada başka bir şey var. Asıl demin ki gösteri sırasında dış kaynakların bölgeye çekilmesi olayı var. Onu da bir başka yere başka bir sivil toplum örgütüne yaptırıyoruz. Kaynakların tespiti ama yerel kaynakların ve yerel inisiyatiflerin kaynak taratma imkanlarını da bu arkadaşımız bize önerecekler. Teşekkür ediyorum.

Görüşlerinizi bekliyorum. Buyurun, kendinizi de tanıtırsanız kayıtlara geçiyor.

Mehmet Beşir ONAT- (Çevre Koruma Vakfı)

Boşluklar ve uygulamadan kaynaklan aksaklıklar vardır, aynı şekilde çevreye yönelik hizmetlerin sunumunda da ve çevrenin korunması konusunda çok sayıda uygulayıcı kuruluşun bulunması ve bu kuruluşların mevzuatları arasındaki uyumsuzluklardan da kaynaklanan sorunlar var. Bunların giderilmesi gerekiyor ki illeri de, yapılacak uygulamalarda sorunlar azalsın. Bir örnek vereyim. Örneğin bir elektrik iletim hattı çekilecek bunun için bir Çed raporu gerekiyor. Çed raporunu yapabilmek içinde Örneğin:Orman müdürlüğünden bir izin irtifak belgesi alınması gerekiyor. Orman Müdürlüğü bu izin irtifak belgesini verebilmesi için Çed raporu istiyor. Ama ortada Çed raporu henüz yok. Dolayısıyla bir karmaşa çıkıyor. Bir diğer sorun çevre bakanlığı teşkilatı kurma sürecini henüz tamamlayamamıştır.

Şu anda gerek ilimizde gerek GAP bölgesindeki diğer bazı illerde İl Çevre Müdürlükleri yok. Ayrıca çevreye yönelik hizmetlerin etkili olarak yürütülmesi için acilen İl Çevre Müdürlüklerinin kurulması gerekiyor. Kurulacak çevre müdürlüklerine özellikle ülkemizde Sanayi bölgelerinde

kurulmuş Çevre Müdürlüklerinde ki deneyimli elemanlardan en az bir veya iki elemanın bu yeni kurulacak çevre müdürlüklerine atanması gerekir. Böylece hem yeni kurulmuş müdürlüklerin, yeni olmasından kaynaklanan acemilik döneminin önüne geçilecek. Hem de müdürlüğün çalışmaları daha etkili olacaktır. Bir başka sorun şu anda Mardin Organize Sanayi Bölgesinin kapasitesinin %70'i-%80'i hatta, bir doluluk oranına gelmiştir. Buna rağmen bölgede hala arıtma tesisi kurulmamıştır. İleride çevre sorunlarıyla karşılaşmamak için hem ilimizde hem GAP bölgesindeki diğer illerde ki organize sanayi bölgelerinde arıtma tesislerinin kurulması gerekmektedir. Teşekkür ederim.

Vedat ÖZBİLEN- (Güneydoğu Anadolu Bölgesi Kalkınma Planı Koordinatörü)

Teşekkürler Mehmet Bey ben bir şey sorabilir miyim? Gelmişken. Şimdi bizim amaçlarımız var. Bu on beşinci amaç ve birde beşinci amaç var, beşinci amaç su, toprak, biyolojik kaynakların verimli ve sürdürülebilir kullanılmasını sağlamak. Yani çevreye yönelik, korumaya yönelik. Burada hedeflerimiz var beş tane, politikada on tane çoraklaşmayı önlemek, tuzlamayı önlemek, ekolojik tarım var, sulama projelerinde suyu tasarruflu kullanmak yönelik bir şey daha çok sulak. On beşinci amacımız ise Çevreye yönelik, Çevre Yönetim Sistemi bunun içerisinde Çed var. Ön çed var. Diğer sistemlerin kurulması burada itiraz ettiğimiz konular yada eklemek istediğiniz şeyler var mı? Şu elinize geçti mi?

Mehmet Beşir ONAT- (Çevre Koruma Vakfı)

Çed'le ilgili bir şeyler söylemek istiyorum. Şu anda Çed raporunu gerek bazı kurumlar, gerek bazı müteşebbisler bunu bir bürokratik engel olarak görüyorlar. Bir müteşebbis bir şirket kurmaya kalktığında tabii resmi yerlere müracaat ediyor. O resmi yerlerden Çed raporu kendisinden istenmemektedir. Adam gidiyor işletmesini kuruyor. İnşaatını yapıyor o açıdan tabii fark edilebiliyor. Orada işletme kurmuş diye Çed raporu isteniyor. Ondan sonra tabii bakıyorsunuz yer seçimi yanlış olabilir. Adam orada belli bir masraf yapmıştır. Buda sorunlar ortaya çıkarmaktadır. Bundan dolayı işletme kuruluşunda hangi resmi kurum ilk onayı veriyorsa mutlaka Çed raporunu da istemesi lazım. Yer seçimi olsun, inşaatı olsun mutlaka o raporu istemesi lazım. Yani baştan devreye girmesi lazım. En baştan Çed'in yapılması lazım Tesis bittikten sonra onun iyileştirilmesi yolunda, o yönde biz sıkıştırmaya çalışacağız. Mevzuatta yok.

Ben Çed raporuna karşı değilim ama Çed raporunun çıkarılabilmesi için o kadar çok bürokratik işlem var ki ,

Vedat ÖZBİLEN- (Güneydoğu Anadolu Bölgesi Kalkınma Planı Koordinatörü)

O zaman şöyle Çed'e karşı değiliz. Çed yapılmalı ama Çed çok bürokratik işlemlere girmemeli, çünkü çevremizi koruyarak sanayileşmemiz gerekiyor. Biz burada planda özellikle Çed raporunun alınmasını şart koşuyoruz şimdi biz sanayici olarak diğer tartışmalarda , bu bizim sana-

yi gelişmemizi engelliyor. Çed raporu istenmesin diye ama bunu bir anda uygulayacağız. Çed olmadan gelişmeyi sağlamak istemiyoruz.

Inanın Çed raporunun dokümanını aldım okudum ben. Çed'in ben bile okudukça bıktım.

Biraz karmaşa var.

O kadar çok şey isteniyor ki, o kadar çok karışık ki yani biraz daha sadeleştirilse, biraz daha azaltılsa;

Mehmet Beşir ONAT- (Çevre Koruma Vakfı)

Azaltıldığı zaman Doğa'nın dengesini bozuyoruz.

Yok yok öyle demiyorum ben yani ormandan bir şey istiyorsunuz, orman diyor ki Çed raporu getir. O zaman orman şunu istememesi için uyarın vatandaş oraya gittiği zaman işini görsün. Biraz önce arkadaşım öyle bir şeyden bahsetti. Çed raporu için önce Orman Müdürlüğüne gidiyor. Oradan Çed raporu istiyorlar, o onun için gitmiş zaten oraya, onu çıkartmak için gitmiş. Bu gibi anlaşmazlıkların önlenmesi lazım.

Vedat ÖZBİLEN- (Güneydoğu Anadolu Bölgesi Kalkınma Planı Koordinatörü)

Yada bir merkezleşme bir elden çıkması.

Kesinlikle bir karmaşa var orada.

Kendi isteğiyle söz isteyen:

Recep YÜKSEL- (Ömerli Kaymakamı)

Sayın Valim, değerli katılımcılar, Ben Recep Yüksel, Ömerli Kaymakamı hepinizi saygı ve sevgiyle selamlarım. Göz gezdirebildiğim kadarıyla vizyon amaç, hedef ve politikalar başlığını taşıyan belge son derece tutarlı ve mümkün olduğunca ayrıntıya inilerek hazırlanmış ve uzmanlarında emek sarf ettiğini düşünürsek ben kendi pencereden çok fazla ekleyecek bir şey bulamıyorum. Ancak birkaç konuda dikkat çekmenin yararlı olacağını düşünüyorum. Bunlardan bir tanesi ilçemiz Ömerli gibi Mardin'de küçük kalan gelişemeyen, büyümeyen birkaç ilçemiz var. Bu ilçelerde küçük sanayi sitesi yapımlarının biraz daha hızlandırılması. Bu konuyla ilgili mevzuatı da çok iyi bilmiyorum. Ama küçük sanayi sitelerinin yapımları için belli sayıda küçük esnafın bir araya gelmek suretiyle kuracakları kooperatifler bir ilk adım oluyor. Daha sonra bunların belli miktarda sermaye ortaya koymaları Sanayi Bakanlığı'nın veya diğer kamu kurum ve kuruluşlarının katkılarıyla küçük sanayi siteleri oluşturulabiliyor. Tabii bunlar adım adım takip edilmesi gereken süreçler. Ancak dediğim gibi küçük ilçelerde belli sayıda esnafı bir araya getirebilmek mümkün değil. Bunun yanı sıra belli sayıda esnafı bir araya getirirsek bile onlardan bir miktar

para toplayabilmek, alabilmek mümkün değil. Yine bunun yanı sıra bu aşamayı da atlatsak bile finansal katkıda bulunacak kurum ve kuruluşların öncelikleri büyük il ve ilçelere verdiklerinden dolayı sırayı bizim gibi küçük ilçelere getirebilmeleri mümkün değil. Oysa küçük sanayi sitelerini çağımız teknolojinin hangi aşamasında olursa olsun küçük ilçeler için ben çok önemli buluyorum. Yani bir yanıyla çipler, yongalar, bilgisayarlar vs.'ler üretilirken ülkemizin çeşitli kentlerinde bizim. Ömerli gibi küçük ilçelerde hala biz kaynakçının, marangozun, tornacının sistematik bir şekilde iş yapmasını özlemle gözlüyoruz. Bekliyoruz. Esnaf işyeri açacak, fakat parası yetmiyor. Veya yerel idareciler olarak biz yardımcı olamıyoruz. Belediyeler zaman zaman bu yönde adımlar atıyor. Kendi imkanlarıyla çok kompleks olmayan küçük sanayi siteleri oluşturuyorlar. Bunları kiraya veriyorlar veya satıyorlar. Bu konuda benim önerim şu olabilir. Belediyelerin 1580 sayılı Belediye Yasasına ekleme yapılabilir veya Başkanlık Genelgesiyle düzenlenebilir. Veya Sanayi Ticaret Bakanlığı Genelgesiyle düzenlenebilir. Belediyelerin küçük sanayi sitesi olmayan ilçelerde küçük sanayi siteleri yapımı teşvik edilmeli. Hem mevzuat olarak bunun alt yapısı hazırlanmalı hem de gerekiyorsa belediyelere koşullu, şartlı kaynak sağlayıp bu konuda ısrarcı olunmalı. Bu bizim açımızdan da yararlı olacak. Çünkü muhatap alacağımız Küçük Sanayi sitesi adlı bir kuruluş , örgüt birim, alt yapı vs. her ne olursa en azından Çıraklık Müdürlükleriyle, Çıraklık Yayın Üretim Merkezi Müdürlükleriyle, Halk Eğitim Merkez İl Müdürlüklerimizle aynı zamanda Çatımlarımızla orada öğrencilerimizi çıraklarımızı daha kolay yetiştirebiliriz diye düşünüyorum. Yine bununla kısmen bağlantılı bir önerimde geleneksel semt, semt mahalle pazarları.

Ben yine kendi ilçemden örnek vermek istiyorum. Köylerimizde üretilen sebze, meyve, hayvansal varlıklar gıdalar esnafın insafına kalarak satılıyor. Doğrudan doğruya fiyat denetimi de yapamadığımız için vatandaş çoğu zaman elindeki malı nereye vereceğini bilemeden, nereye satacağını bilemeden yarısını kurutarak, yarısını çürüterek satabildiğini de satarak değerlendirmeye çalışıyor. Büyük kentlerimizde semt pazarlarının memurlarımız için ne kadar gerekli olduğunu memurlarımız için ne kadar gerekli olduğunu bilmem hatırlatmama gerek var mı? Küçük ilçelerde emin olun semt pazarları orada çok ilginç bir ticari akışkanlığı sağlıyor. Semt pazarlarını fiziken oluşturulmanın maliyeti çok yüksek değil. Belki üç-beş milyara, yine belediyelerimiz Bu işi yapabilir. Altı üstü belki bir-iki dönüm yeri kamulaştırması gerekecek. Belki birkaç tane kalıcı tezgah ve o bölgenin üzerine çatı kurmak gerekecek. Hepsi bu. Ama zaman, zaman bizler kaymakamlar olarak belediye başkanları ile çatışmamıza rağmen bunu gerçekleştirmekte başarılı olamıyoruz. Bu konuda da hem destekleyici, hem zorlayıcı önlemler alınabilir diye düşünüyorum. Bir başka konu da, biraz önce beyefendi izah etti. Hükümet dışı kuruluşların bölgeye olan ilgisini daha canlı tutup, daha organize hale getirmek gerekliliği. Mardin'de tek bir Dargeçit yok. Zaman zaman sivil toplum örgütlerinin etkinlikleri oluyor. Dargeçit'e gitmeyi uygun buluyorlar. İşte orada kendilerine göre yardımlar yapıyorlar. Etkinlikler düzenliyorlar. Mardin'in başka ilçeleri de var veya Güneydoğu Anadolu Bölgesinin Dargeçit kadar Siirt' in bilmem Erüh'u kadar ilgi çekmeye muhtaç, hasret ve gereklilik duyan ilçeleri de var. Bunu organize etmek la-

zam. Sivil toplum kuruluşları gerek reklam içerikli, gerek maddi içerikli gerekte bir paylaşımını gerçekleştirmek amacıyla kendi gönüllerinden kaynaklanan çeşitli amaçlar içerikli etkinliklerinde bana göre GAP İdaresi Başkanlığını ve Yerel Bölge İdarecileri rahatlıkla arayabilmeliler. Galiba biz bu konuda biraz zayıfız. Belli ki onlarda bu bölgeye gelip etkinliklerini gerçekleştirmek istiyorlar. Belli ki onlarda daha merkezi bir birimle muhattap olup bize yardımcı olun demek istiyorlar. Öyleyse bunu GAP GİDEM olabilir. Veya GAP'ın herhangi bir başka birimi olabilir. Rahatlıkla yerine getirilebilir diye düşünüyorum. Yine bununla bağlantılı bir başka konuda hemen hemen bu bölgedeki bütün il ve ilçelerde dile getirilen aynı gerçek var. O da yıllar önce bir şekilde bu bölgeden göçüp gitmiş ve gittiği yerde de durumunu düzeltilmiş işadami nitelikli hayırsever nitelikli pek çok insanımız var. Hemen hemen her toplantıda, ekonomik içerikli toplantıda onların bu bölgeye gelip yatırım yapmasını ısrarla vurguluyoruz. Fakat onların bu bölgeye gelip yatırım yapmalarını zayıfta olsa hala var olduğuna inandığımız gönül bağlarını güçlendirmek amacıyla biz biraz da etkin rol üstlenmeliyiz diye düşünüyorum. Aynı zamanda bu bölgeden göçüp gitmiş insanların özellikle ekonomik durumu iyi olanların mutlaka bir örgütü var, yani derneği var. Marev gibi. İlk aklıma gelen.

Veya bilmem hangi ilçeyi. Geliştirme ve Kalkındırma Derneği gibi. Onlarla bağlantıya geçilebilir. Onlarla görüşülebilir. Bizlerde zaman zaman gücümüz yettiğince, dilimiz döndüğünce buradan göçüp gidenlerin eğer birleşmelerine herhangi bir engel yok ise var ise kaldırılması için çalışmalarımız oluyor. Ricalarında bulunuyoruz. Bir araya gelip seslerini daha doğrudan, daha güçlü bir şekilde çıkarmalarını ve bu bölgenin ekmeğini yiyip, suyunu içmişlerse minnet borçlarını ödemelerini ısrarla bizde istiyoruz, vurguluyoruz. Bu süreci biraz daha hızlandırmak gerekli diye düşünüyorum.

Eğitim, yanlış izlemediysem öncelikli amaçlardan bir tanesiydi. Yaygın eğitimlerde vatandaşın yaygın eğitimlere okuma yazma dışında diğer yaygın eğitimlere çalışmalarına daha aktif daha canlı katılımlarını sağlamak amacıyla, ben daha önceki toplantılarda dile getirmiştım bu konuyu. Ödüllendirme mekanizmasının daha canlı işletilmesi gerekiyor.

Güç Birliği yapıp bunu sağlamalıyız. Çünkü vatandaş yaygın eğitim amaçlı kurslara, toplantılara geldiğinde bunun maalesef karşılığını bekliyor. Okuma yazma kurslarında hadi okuma yazma öğreneceğim diploma alacağım diye geliyor ama diğer kurslarda çok fazla bir şey elde edemeyeceğini düşündüğü için ve kafasında sanatın pek fazla yeri olmadığı için gelmekte gönülsüz davranıyor. Örgün Eğitimin tartışılmayacak kadar ciddiyetle dikkatle takip edilmesi gereken elbette eksikliklerini tamamlamamız gereken boyutları var. Ona değinmeğe gerek yok. Ama yaygın eğitimde çok gerekli kaçınılmaz, vazgeçilmez onu cazip hale getirmemiz gerektiğini düşünüyorum. Teşekkür ediyorum. Tabi özellikle bizim Halk Eğitim kapsamında açtığımız kurslar veya ÇATOM'ların açtığı kurslar hanımları biz davet ediyoruz. Buyurun gelin sağlık eğitimi vereceğiz. Okuma yazma eğitimi vereceğiz. Ana-çocuk sağlık eğitimi vereceğiz v.s çeşitli dallarda. Oraya ge-

len hanımlarımız, kızlarımız, annelerimiz akşama kadar orada oturmanın bir karşılığı olması gerektiğini düşünüyorlar. Bazen gıda yardımı olabilir. Bazen ilaç yardımı olabilir. Bazen onların yaptıkları, gittikleri kursta gerek duyulan malzemeler olabilir. Veya o kurslardan elde edilecek ürünlerin Pazar bulunması yoluyla değerlendirmesi olabilir. Yani bu toplantının amacını hepimiz biliriz, anlarız. Burada vakit kaybetmemizin bir karşılığını olduğunu biliriz. Ama evde çamaşırını, bulaşığı bırakıp gelen hanımlar oraya geldiklerinin somut bir karşılığını kısa sürede alamadıkları için bu anlamda onların ilgilerini artırmak amacıyla bir miktar ödüllendirme mekanizmasını canlı tutmak gerekir diye düşünüyorum.

Vedat ÖZBİLEN- (Güneydoğu Anadolu Bölgesi Kalkınma Planı Koordinatörü)

Teşekkür ediyorum. Recep Bey. Sizin burada önerdiğiniz 2 şey önemli bence. Yani söylediklerinizin çoğu önemli de daha önceki toplantıda söylemişiniz. Ben İktisadi Planlama Grup Yöneticimiz Mehmet Bey'le de görüştüm. O da sizinle aynı fikirde. Özellikle geleneksel semt, mahalle pazarlarının geliştirilmesi özellikle küçük birimlerde bunu o şekilde isterseniz bu plana sokalım. Çünkü her yerde değil de gelişmesi yeni olan alanlarda , daha az gelişmiş bölgelerde bu küçük yerleşim birimlerinde dediğiniz olabiliyor. Büyük illerinde değil de olabilir. O da bunu şiddetle destekliyor. İkincisi bu küçük sanayi sitesiyle yaptığımız öneri de doğru. O da aynı şekilde düşünüyor. Tabii yine bunlar küçük yerleşmelerde o dediğiniz gibi ya belediyelerde 1580 sayılı kanuna bir ek madde yapıp bunun belediye tarafından yapımı. Çünkü oralarda kendileri bir araya gelip örgütlenemiyorlar. O kooperatifi kuramıyorlar. Onun sakıncaları var. Sizde önerdiğiniz gibi. Bu ikisi de planda var ama dediğiniz gibi. Somut ifadelerle yok. Belki bunu somut ifadelerle burada belirtmemiz gerekiyor. Hem üçüncü bölümde var. Hem piyasa ekonomisinin oluşmasında bu Hükümet Dışı kuruluşların bölgeye olan ilgilerini artırma yönünde biz İstanbul'da bir toplantı yapacağız. Bu Hükümet Dışı kuruluşlar sivil toplum örgütleri genellikle hep orada toplanmış durumda. Oradakileri bu bölgeye çekebilmemiz için ilk önce bu yapılan çalışmalarını anlatmamız gerekiyor. Zannedersem Aralık ayı içerisinde İstanbul'da böyle bir toplantı yapacağız. Buradaki toplantı sonuçlarını onlara iletacağız. Buradaki potansiyeli anlatacağız. Buraya çekme yönünde ilk ivmeyi sağlamaya çalışacağız. Ama ne kadar başarılı olabiliriz ona bir şey diyemiyorum. Ama böyle bir çalışmaya başlıyoruz. Marev dediğiniz gibi önemli bir Sivil Toplum Örgütü. Onu da katmamız lazım. Özellikle bu Mardin'in Kültür potansiyelinin dışarıya tanıtılmasında bizim bir çalışmamız var. Aynı bir çalışma. Orada Marevi devreye sokuyoruz. Bu Türk, Tarih ve Ekonomik Araştırma Vakfı var. İstanbul'da o da devreye giriyor. Mardin'e yönelik birlikte bir çalışma yapacaklar. Eğitim konusunda da o dediğiniz şeyler önemli. Ödüllendirme mekanizması. Bunu da gözden geçirmemiz lazım. Bunu delege ettiğimiz işlerden biri bunu alan kesin sizlerle gelip direkt görüşecek.

Ben sizin direkt isminizi de verdim. Çünkü kayıtlarda bu konuya çok değiniyorsunuz. Sizinle gelip görüşecekler. Başka söz isteyen . Buyurun.

Azız AKBAŞOĞLU- (İl Sosyal Hizmetler Müdürü)

Sayın Valim,Muhterem Heyetimizi saygıyla selamlıyorum. Bu vizyon dosyasına zaten bizim bir şeyler eklememiz şu anda mümkün değil. Gerçekten tüm yönleriyle bakılmış ama o noktayı nazarımdan belki önemli bulduğum , sizinde değerli bulacağınız bazı notlarım var. Ben bir sosyal hizmet uzmanıyım. Ve ben bu bölgenin sosyal hizmet ihtiyaçlarını diğer ihtiyaçlar kadar insani haklı, hukuki bir yapıda görüyorum. Tek bir şey söyleyeyim. Güneydoğuda bugün çalışan sadece 3 tane sosyal hizmetle ilgili profesyonel insan var. Bugün Batman'da bir çocuk yuvası, bir yetiştirme yurdu, bir huzurevi yok. Bugün Şırnak'ta bir çocuk yuvası yok. Bugün Urfa'da Huzur evi yok. Bugün Türkiye'de yaşlı bir insan grubu var. Ama onları örf ve adetlerimizle belki evlerimizde tuttuk ama annesini babasını kaybetmiş sokakta, dağ başında her türlü istismara açık genç kızlarımız var. Çocuklarımız var. Ailelerimiz var. Türk toplumunun temeli, yapısı ailedir. Aile korunmadan hiçbir sosyal kalkınmadan büyümeden gelişmeden bahsedemeyiz. Aile en büyük kutsal varlığımızdır. Bu milletimizin has, örf ve örsü ve hasıdır. Sosyal Eylem Planı Kalkınma bunlar çok güzel sözlerdir. Ama kalkınma bir gün yakalanır. Ama yakalanmayan bir şey var. Kaybedildiği zaman onu bulamayız. Ben bazı küçük notlarımı arz ediyorum. Sonda Sosyal Hizmetlerle ilgili saptamalarımı arz edeceğim. Ama birazda 33 yıllık bir devlet memurluğunun getirdiği bir geniş bakış çerçevesi içinde Sayın değerli uzmanlarımız diyor ki Uluslar arası ve Ulusal pazarlarla entegre olmak için Bölgedeki Kalkınma ticari yapılanmalarda işletmelerimizde teşvik edilmeliyiz. Arkadaşlar bugün bir işletmenin maliyeti çok yüksektir. Bu ben şahsen bugüne kadar kurulmuşlar için değil ama bundan sonra kurulacak her işletme, işçi çalıştıracak her kuruluşun Sosyal Sigorta Primleri devlet tarafından ödenmelidir. Devletimiz bunu ödeyecek kudrete ve güce haizdir. Bunda hiç şüphemiz yok. O zaman bu adam sosyal sigorta primlerini ödemekten bıktı, vatandaş ben duymuyorum. Kahvede sağda, solda diyor ki ya Sosyal Müfettişi boynuma bindi diyor. Ben çalışmıyorum.

Bunu zaman zaman Organize Sanayi ve Serbest Bölge Müdürümde söylüyor. Zaman zaman tartışıyoruz. Almaması lazım on yıl müddetle alma bu adamdan, vergi muafiyeti tanı, para alma. Onun başka tasarruf teşvik fonlarını da sen devlet olarak öde. Aslında Güneydoğu Türkiye'nin çok güzel bir alanıdır. Onun için insanlarımızı gelin kucaklayalım. Ve müteşebbis insanlarımızı destekleyelim. Yüksek otomasyon, teknoloji ve işgücünü azaltacak işletmelerinde naciz fikrim açalım açalım yani bir işletme 100 kişi çalıştırıyor. Sen oradan git İsviçre'den güzel bir makine getir. 20 tane işçiyi dışarıda bırak 20 tane aileyi dışarıya bırak. Bu pratik değildir. İleri kalkınmış toplumlarda yani orta sanayileşmeyi bitirmiş ve yahut artık insan gücü bulamayan insanlara otomasyon lazımdır. Ama sen bir makarna fabrikasını, 5 kişiyle de çalıştırırsın. 20 kişiyle de çalıştırabilirsin. O yüzden ben tabii bilinen bir şeydir. Bir de Televizyon bir GAP Televizyonumuz var. Bu işçinin çalıştığı saatte, tarlada yayın yapar. Akşam evinde dinlenmeye geldiği zaman yapmaz. Onun için GAP eğitiminde bu televizyonun GAP'ın hedeflerini anlatmalı, kalkınmaya insanımızı ikna etmeli.

Ve onları eğitmelidir. Şekerdi, elmadır, hayvancılıktır, hayvan hastalığıdır, müziktir. Yörenin sevdiği müziktir. Kardeşim sen Güneydoğu' da ki bir adama Beethovenın 900 senfonisini çalamazsın. Onu anlamaya çalış. Bu sağlıklıdır. Sosyal değişmeyi engelleyen her türlü yapısal rijitleri zaman içinde kırmadan değiştirmeliyiz. Sivil Toplum Örgütlerinin samimi, iyi niyetleri mutlaka devlet ki bunu ben son yıllarda Sayın Valilerimde ve Kaymakamlarımda ve Vali Muavinlerimde gördüm. Her türlü Sivil Toplum Örgütünün niyeti çok dikkatle dinlenmiştir. Hepimiz dinliyoruz.

Devletin bütün erkani da dinliyor biz bu üçüncü sektörü Demokrasinin bir gereği olan üçüncü sektörü dediğimiz o varlığa inanıyoruz. İnanmaya da devam edeceğiz. Üçüncü sektör çok kutusaldır. En büyük güç olur. Devletin ve yaşamın hayatiyetinde devamlılık getirir. Üçüncü sektör bugün Amerika'yı yapan Amerika üçüncü sektördür. Yani hiçbir zaman bir ve iki değildir. Bu bölgede insanlarımızın boş zamanı çok. Bu bol zamanı, illaki kazanmak amacıyla değiliz. Sportif faaliyetlerle, spor sahaları açarak, basket sahaları açarak, voleybol sahaları açarak, köyde dahil olsun 2 tane greyder girecek, 2 tane direk girecek, petent terbiyesiyle 5 top verecek ve ama bu bir işte zaman işte bu çocukları uyutayım anlamından bir şey değil. Sakın böyle bir şey anlamayın. Spor bir milletin, insanın sağlığıdır. Spor güzel bir şeydir. Ha işte milleti uyutuyoruz. Spor Afyon gibi. Hayır. Hayır. Öyle sosyolojik anlamlarıyla bunu geçiştiremeyiz. Spor spordur. Bugün Sidney' de Amerika'yı da alkışlıyoruz. Çinli'yi de alkışlıyoruz., Alman'ı da alkışlıyoruz. Kenya 'lıyı da alkışlıyoruz. 100 mt' de Jameyika' lıyı da alkışlıyoruz. O büyük bir tanıtımdır. Sporcu yetişecek, Mardin Sporun yarısı Şırnak' tan futbolcu getirmiştir. Spor sahası azdır. Bir tane yeşil saha var. 10 bin kişi oynar. Fazla yok yani. Yibolar artık bitirilmelidir. Yibolar artık bir bütçe finans meselesi değil. Yatırım programına koyduk. Paramız yok. Bu mazeret değil. Devlet bunu bu sene yazın bitirecek yani. Bunun başka yolu yok. Affınıza sığınarak söylüyorum. Bugün ordumuz bir lojman yaptığı zaman bina yaptığı zaman anahtar teslimi yapıyor. Altı ayda bitireceğiz .O gözünü sevdiğim müteahhidi altı ayda bitiriyor. Ama bizim yibolar bitmez.

Hastanemiz var. Devlet Hastanesi 85'te arsayı bulduğumuz da Ben o zaman Sağlık Müdürlüğü' ndeydim. Bitmiyor. Bitmiyor. Hastane ya. Allah aşkına hastane bitmiyor. Bitsin ya 500 yataklıdır. Bitsin sanki burası Büyük Millet Meclisine dönüştü işte o Siirt Toplum il kurulları var ya işte ona döndük biz bugün şu anda GAP'ta çalışacak profesyonel mesleki elemanlar lazımdır. GAP böyle bu gibi insanla çalışma tekniği çalışma çok hassas bir tekniktir. Böyle bu sadece iyi niyet yetmiyor. Profesyonel insanlar lazım, meslek elemanı, hatta bazı insanları da altı aylık bir eğitim sürecinden geçirmek lazım. Bir enstitü kurmak lazım kısa dönemli bir Yüksek Okul hatta GAP'ta çalışacak insanlar için Yüksek Okul açarız. GAP; Urfa'da, Mardin'de, Mardin Yüksek Okuluna bağlı GAP'ta çalışacak insan olarak çalışma teknikleri GAP'ta insan yetiştireceğiz. İnsanlarla kaynaşacak, gidip o köylüyle barışacak, elini tutacak, hastayı tutacak, yaşlıyı tutacak iş gücü eğitim merkezi canlılık kazandıracak yıllardır vardır eğitimi çıraklık ama bizim sanayi organize bölgelerimizde olmadı. Yani çocuk orda çalışıp, oradan da altı saatte eğitim görmelidir o

bir teknik okuldur. Mili Eğitim Müdürlüklerini daha bunları bilmez. Ben kendimi kendimi aşarak konuşmayayım. Birde bu bölgede, ilk sözlerime yine başlıyorum. Aile kutsaldır, insan kutsaldır, sakatımız kutsaldır, yaşlımız bugün kör amalarımız vardı evlerinden çıkamıyorsa sakatlarımız vardı. Anneler evde hapistir çocuklarını toplum içine çıkaramıyorlar. Sosyal hizmet ihtiyaçlarını engelleyen biraz öyle bana geldi sanki bu vizyonda sosyal toplumun, sosyal hizmet ihtiyaçları ve sosyal yardım ihtiyaçları muhakkak düşünülmüş de böyle daha geniş, böyle pencere renkli pencerede açılmamış veya şu anda unutulmuş değil de ifade edilmiş şeklinde dileklerimi arz ediyorum. Bugün korunmaya Mardin’de muhtaç inanır mısınız en az iki bin çocuğumuz var. Ama bunlara hepsine kurum açamayız bu tabii demode bir kurumdur. Ama ailede bakım müessesesi için mutlaka fon kaynaklarından mutlaka ve mutlaka bir enmanter çalışması yaparak muhtaç ailelere, muhtaç kadınlarımıza, dullarımıza bir yaşanabilir küçük bir para vermeliyiz. Ama bu birkaç yıl sürer bundan sonra iş edindiririz. Meslek edindiririz, parayı da keseriz. Birde gençliğimiz vardır; Gençlik refahıyla ilgilide gençlik merkezlerimizi işte spor grupları bizde entegre ederek birleştirebiliriz.

Ve değerli zamanınızı almamak için beni mazur görün. Beni dinlemek lutfunda bulunduğunuz için saygılar sunarım. Buradaki heyete saygılar sunuyorum. Ben Sayın Valilerime Kaymakamlarıma başarılar diliyorum çünkü devletin motivasyon gücü onlardır. Ve inanan halkı, kalkınmaya susamış insanlara saygı duyuyorum. İnsanın en büyük özelliği her şeye layık olduğudur. Hürmetler ediyorum.

Vedat ÖZBİLEN- (Güneydoğu Anadolu Bölgesi Kalkınma Planı Koordinatörü)

Teşekkür ediyoruz biz . Neşe Hanım bir şey söyleyecek misiniz?

Neşe ÖZGEN- (Güneydoğu Anadolu Bölgesi Kalkınma Planı Sosyal Planlama Grubu Uzmanı)

Efendim Ben Neşe Özgen Ege Üniversitesi Sosyoloji Bölümünden Doç. Dr. Bu ekibin sosyal planlama grubu içerisinde görev alıyorum. Şimdiye kadar yapılan bütün planlardan farklı bir plan anlayışıyla hareket ediyoruz. Bu yapıda biz öncelikle dezavantajlı gruplar dediğimiz grupları hedef gruplar olarak seçiyoruz. Yani şimdiye kadar ki programlardan nasibini alamamış olanlar öncelikle, sulama dışı alanlarda kalmış olanlar işsizler, topraksızlar,kadınlarımız, genç grupları ve arkasındanda Sosyal Hizmet ve Sosyal Güvenlik kapsamına alınması gereken grupları öncelikle hedef gruplar olarak seçiyoruz. Öncelikle hedef gruplar olarak seçiyoruz. Aziz Beye çok teşekkürler böyle bir şeyi özellikle dile getirdiği için zira şunu biliyoruz ki sürdürülebilir bir kalkınma programını oluşturabilmek için ancak ve ancak gerçekten halkın bütününün temsil edilebildiği bir program oluşturmak gerekiyor ve onların eline emanet etmek gerekiyor. Bu tür programları aksi taktirde hiçbir proje çok güzel bir projede olsa, çok güzel bir planda olsa hayatta geçerliliği olmayan projeler olarak kalıyor. Ve bu planın sürdürülebilirliğini sağlayanlar

olarak da biz öncelikle bunlardan yararlanacak olanların kendisini görüyoruz. Yani buna taraf olacak olan insanların kendisini görüyoruz. Bu planın, bu projelerin sürdürülmesini sağlayacak kişiler olarak ve şunu çok iyi biliyoruz bu bölgenin bir takım Güneydoğu Anadolu projesi kapsamına giren illerin özelliklerinden dolayı, geleneksel yapıların sürmesi son dönemlerde bu aşiret yapıları çözümler olsa bile bunlarla ilişkili bir takım gelişmeler nedeni ile de bu bölge insanının kendisine temsil şansı son derece düşüktür. Dolayısıyla insanların kendilerini ifade edebilmeleri, yaratıcı güçlerini ortaya çıkarabilmeleri ve kendilerini hayatta var kılabilmesi için çocuklarını var kılabilmesi için fazla şansları da olmamaktadır. Buda ancak bu insanlarında örgütlü hayata katılabilmeleri ile mümkündür diye düşünüyoruz. Tekrar teşekkürler.

Vedat ÖZBİLEN- (Güneydoğu Anadolu Bölgesi Kalkınma Planı Koordinatörü)

Buna bende değinecektim, sizin bahsettiğiniz konu Sosyal Sigortalar primlerinin yeni kurulacak tesislerde ödenmesi yada on yıl boyunca belli periyoda bağlanması şu an da zaten mevcut değişim sisteminde bu var. Belki bunun belki daha da yaygınlaşmasını istiyorsunuz. On yıl boyunca ama Yıbo'lar la ilgili söylediğiniz konular bizim çalışmamızda dikkate alınmıyor. Yine uyardığınız için teşekkür ediyorum. Bu çocuk konusunda da söyledikleriniz hassas konu. Şu an da Diyarbakır'da gidiyoruz. Ciddi bir boyutta işte bizim sosyal planlama grubuna çok ağır bir yük var. Bu konularda yeni politikalar gündeme getirmemiz lazım. Onlar çocuklar bizim geleceğimiz çünkü. Peki söz almak isteyen.

Yoksa her dediğimizi kabul mü ediyorsunuz

Buyurun.

B. Murat ENSARİ- (Organize Sanayi Bölgesi Müdürü)

Sayın Valim, Sayın Heyet Saygılarımı sunarım. Satın katılımcılar hepimize iyi günler diliyorum Şimdi ben konuşmaya başlamadan önce hakikaten çok büyük bir titizlikle çok büyük emekler sarf edilerek hazırlanan bu projenin bitimiyle ilgili vizyon adı altındaki çalışmayı takdirle karşılamak mümkün değil. Yalnız üzülerek ifade ediyorum. Benim şahsi fikrimdir. Bu bölgede ki çalışmalarının bir neticesidir. Bu proje bizim bölgeye bir gömlek büyük gelir. Biz bu amaçları bu belirtilen sürede elde edemeyiz. Kaldı ki 2004 yılına kadar yapılmış olan sekizinci kalkınma planıyla tezatlı mutlaka herkesçe aşikardır.

2004 yılına kadar geçerli olacak kalkınma planında bazı bu GAP'ın çalışmasındaki hedeflere tezatlık oluşmaktadır. Bu şeyleri gideremeyeceğimize göre biz iyisi mi bu projeyi ikiye bölüp daha küçük lokmalar haline getirip yutmamız lazım bir 2004 yılına kadar yapabileceğimiz birde 2004 ile 2010 yılları arasında yapabileceğimiz şeyler. Kaldı ki Hükümetimizin de bütçesi kısıtlı olduğu için zaten bu bahsedilen şeylerin bir çoğunu yapamayız. Ancak bir şartla yaparız. Bugün %92 sini bitirmiş olan GAP projesinin elektrik bölümünden elde edilen gelirlerin belli bir bö-

lümünü sulama alanına kaydırılması ile sağlayabiliriz. Çünkü bu neticede finansal akan bir hadisedir. Ve hükümet verilerine göre bunu gerçekleştirmemiz şu etap da mümkün değildir. Bence 2004 yılına kadar da öncelikli olarak üç amacı kendimize hedef seçmeliyiz ve 2010'un hazırlığını 2004'ün sonunda bitirmeliyiz. Bu bahsettiğimiz on altı tane amaçların temelinde yatan üç tane faktör var. Üç ana faktör. Bunun birisi eğitim, birisi sağlık, birisi ekonomi. Bunların içerisinde bir öncelik sıralaması yaparsak birinci sırada bence eğitim gelmeli. Eğitimsiz bir insan sağlık da istemez, ekonomide istemez. Eğer kaliteli bir eğitim sağlarsanız bu kaliteli eğitilmiş insan kendi sağlık sorunlarının bir bölümünü çözer. Ekonomik sorunlarında bir bölümünü çözer dolayısıyla sizlere katkı sağlar. Yani sıfırdan değil belli bir temelin üzerinden inşaatınızı yaparsanız. Ama sıfırdan başlarsanız sizlerde, bizlerde çok yoruluruz. Bakın size bir örnek vereyim. 1987 yılında hazırlanan %60 Kaynak Kullanım Desteklenir Primi altında bizim halk dilinde hibe teşvik dediğimiz uygulama bizde 1992 yıllarının sonunda anlaşılmıştır. Tam olarak yani beş yıllık bu geriliğe; 1-Tanıtım eksikliği 2- Bizim eğitimde geriliğimiz, eğitimdeki geriliğimizi de ben yöre insanına katmıyorum. Bu da bir devletin sorunu eğitilmemiş insanların eğitmen olması bunun kadar tehlikeli bir şey olamaz. Biz yıllardır bunun zorluklarını yaşıyoruz, bu bölgede bir öteki, ben Yibo'ların veya liselerin yapımına kadar fazla özen gösterilsin istemiyorum. Çünkü bugün yöremizde en tehlikeli insan grubu lise mezunu insan grubudur. Ne köyüne geri dönebilir, ne üniversiteye gidebilir. Ne de bundan bir verim alabilirsiniz. Peki ne olacak bu topluluğun hali, bunun için yörede mesleki eğitimlere çok büyük destek verilmeli kaldı ki GAP GİDEM 'lerin kuruluşunda da ara eleman yetiştirme konusunda da bir maddemiz var. Bu hiçbir zaman yürürlüğe girmedi. Teknik okullara ağırlık verilmeli. Bunlara ağırlık verdiğiniz sürece bu bölgeyi bir yerlere getirirsiniz. Çünkü nüfus yoğunluğumuzda fazla bu bölgelerde. Nüfus yoğunluğumuz fazla düz lise mezunun sayısı fazla, işsiz lise mezununa beton döktürebilir misiniz canım yani. Adam lise mezunu ona uygun bir işte bulamıyorsunuz. Ve bu adamı bio-teknik araştırmalarla, ekonomik, dış pazarlara entegre olma, ile hedef koyuyorsunuz. İnsanların önüne bunlar yapılmayacak hedeflerdir. Yani geçen Diyarbakır'daki toplantıda söylemişti uzman arkadaşımız plan, proje bir hayaldir. Bir hayal var bir ütöpik hayal var. Uygulanamayacak hayal var onun için bu projeyi iki parçaya bölelim 2004 yılına kadar bölgenin eğitim alt yapısını çözelim insanları eğitelim. Ondan sonra eğitilmiş insanları gruplara ayıralım. Bu hedefleri o insanlar yakalayacak çünkü siz istediğiniz kadar hedef yapın insan ona uygun değil ise yakalayamaz yani, onun için bana sorarsanız buradaki şey, iki aşamada yapılınsın bu plan 2004 yılına bizim kalkınma planımıza entegre olacak şekilde burada da eğitimi halledelim. Sağlık sorunlarını halledelim. Daha yeni yeni uzman doktor görmeye başladık memleketimizde hepimizin sorunu değilmiş sağlık yani bugün yani TE-MA Vakfı başkanımızda burada eğer bir dikilen ağacı kesip çomak yapan bir insana biyolojik araştırmadan bahsederseniz hayal olur. Uygulanamayacak bir hayal olur. Önce ağacı bir sevdiririm insana 2004 yılından sonra da insanların o hedeflere doğru yürümesini kolaylaştırmak daha doğru olur diye düşünüyorum. Saygılarımı sunuyorum.

Vedat ÖZBİLEN- (Güneydoğu Anadolu Bölgesi Kalkınma Planı Koordinatörü)

Teşekkürler. Murat Bey'in değindiği konu önemli bu biz 2010 planı diyoruz ama 2010 planı zaten kendinden bir şeyi var. Etaplanması oluyor. Dediğiniz gibi 2004, 2004- 2010 planı uygulama sürecinde böyle 2004 diye 1. Aşama, 2. Aşama olacak. Diyarbakır'da söylemişsiniz. Biz de aynı şekilde düşünüyoruz. Bunun için dağıttığımız formlarda dikkat ederseniz öncelikli sektör nedir diye soruyoruz siz bunu eğitim, sağlık, ekonomi diye sıraladınız. Kilis'te de sıralama şöyle oldu. Bilginiz açısından söyleyeyim iktisadi yani ekonomi sosyal, eğitim, kültür, alt yapı şimdi diğer illerden de gelecek ona göre süzgeçten geçirip bir şeye bağlamak istiyoruz. Ama ya-vaş şeye doğru kayıyor. Eğitim- Sağlık- Alt yapı- Ekonomi.

En büyük fırsat eşitsizliği bana sorarsanız üniversite imtihanlarında yapılmaktadır. Yani çok özür dilerim, büyüklerim beni affetsinler. Yani bir atla bir merkebin aynı yarışta yarışırılması gerekir. Özel okullarda özel öğretmenlerle yetişen çocukların bizim yetmiş seksen kişilik sınıflarda yetiştirilen öğrenciyle hatta stajyer ve eksik öğretmen sayısı ile yetiştirilen öğrencilerin aynı sınavda başarı göstermeleri mümkün değil önce bunu bir çözelim üniversitelerde bizim bir kontenjanımız olsun yani artı bir puanımız olsun veya hatta buradaki eğitim alt yapımızı düzeltin. Ondan sonra diğer problemleri çözeriz. Sağ ol . Diğer önerdiğiniz şey önemli bu mesleki eğitime önem verilmesi yani yaş gruplarına göre bir politikanın da izlenmesi gerekiyor. Çünkü eğittiğiniz bir kesimle diğer bir kesimle diğer bir kesim farklı oluyor. Yapacağı işlerde farklı oluyor. Dolayısıyla devletin yaş gruplarına uygulayacağı politikalarda değişiyor. Bunun plana girmesi gerekiyor. Bunun plana girmesi gerekiyor. Buda önemli bir katkınız. Teşekkürler.

Bir Konuşmacı

İkinin birinci basamağı olan erken çocukluk gelişimi, eğitim hayatının vazgeçilmez bir unsurudur. Erken çocukluk gelişiminde eğitilen çocuklar eğitimde başarılı olduğu pedologlar tarafından saptanmıştır. Biz bu Güney Doğu'da böyle bir şansı biz Başbakanlık Sosyal Hizmetler Çocuk esirgeme kurumu olarak yakaladık. İki yıldır birincisi fon idaresinin yaptığı uygulama iki ay sürdü. Bir de sponsor Çağdaş Yaşamı Destekleme derneğinin Batman üç ilde 2000 çocuğu hedeflediği Fatih Geleceğin Çocukları vakfı bu Sema Cingilloğlu hanımefendinin büyük paralar harcayarak yaptığı sponsorluk, bu proje üç ilimizde uygulandı ve bu erken çocukluk gelişimi Milli Eğitim'in hedefleri içinde % 14' yaşayan çocukların % 14'ü mutlaka erken çocukluk gelişiminden yani okul öncesi eğitimden yararlanması gerekiyor. Çünkü bu bizim eğitim açığımızı, eğitimde başarılı olma açığımızı kapatacağına inanıyorum. Bu konuda beni bayağı duygulandıran Siirt'te Sosyal Yardımlaşma Dayanışma Vakfı dağda, çadırda öğretmenlerini gönüllerini göndererek, çadır içinde fotoğrafları var elimde Siirt valiliği böyle bir çalışma yaptı. Biz bunu iki yıldır götürüyoruz. Umarım 2000 çocuğa daha varırız, 4000 çocuğa daha varırız. Maalesef şu anda

Mardin Milli Eğitim İstatistik raporunu göre bu oran 1.4'dür. Erken çocukluk gelişimi çok hayati bir şeydir okulu sevdirmek gerekir. Okul için alışkanlık kazandırmak gerekir ve çocuğu yazın çünkü bu proje yazın uygulanıyor sokaklar çok tehlikelidir. Teşekkür ediyorum.

Teşekkürler, değişik konularda söz almak isteyen siz konuşmuyorsunuz hiç.

Vedat ÖZBİLEN- (Güneydoğu Anadolu Bölgesi Kalkınma Planı Koordinatörü)

Sayın Valim ve Sayın GAP temsilcilerine teşekkür ediyorum. Bulduğumuz bölgede sorunlarımız o kadar çok ki, arkadaşlarımızın bu sorunların bir çoğuna değindiler. Ama benim sorum da; ağaç, erozyon biliyorsunuz. Toplumsal kalkınma topraktan başlar, ekonomik kalkınma ağaçlandırmadan başlar. Biz de bu konuda GAP Yöneticilerinden bir ricada bulunacağız. Arkadaşlarda değindi tabi ki eğitim çok önemli, eğitimsiz bir hiçbir şey yapamıyoruz. İki yıl önce biz Tema Vakfı temsilciliğini aldığımız zaman sabah diktiğimiz ağacı akşam göremiyorduk. Bunun niticisinde öğrencilerimizin, halkımızın belli bir eğitimden geçirdikten sonra kanser dediğimiz erozyonu önleme mücadelesi vermeye başladık. Şimdi erozyon o kadar büyük bir illet ki Türkiye'de yılda 1 milyon 400 ton verimli toprak kaybımız var. Bu ne demek, ekonominin zayıf olması demek, insanların iyi yaşamaması demek. Bütün yeni gelen neslin cılız bir şekilde yaşaması demek çünkü ben yoruldum diyor, size verdiğimi bana geri verin diyor. Nasıl vereceğiz aktif bir çalışma ile, güzel bir çalışma ile ve ülkemizi ağaçlandırmayla, bölgemizi ağaçlandırma ile bu erozyon denilen illeti yok etmeye mücadele etmek zorunda kalmışız. Şimdi siz GAP temsilcileri olarak çevreye, erozyona değindiniz ama erozyonu daha geniş bir kapsamlı bir şekilde, GAP TV'de bunların daha iyi gerektiği şekilde kapsamlı olarak öğrencilerimize, halkımıza duyurmanızı rica edeceğiz. Ve özellikle şu anda Türkiye'de 81 il içerisinde konumu en iyi olan, en şanslı olan illerimizden bir tanesi Mardin, sağımızda Dicle, solumuzda Fırat ortada Mezopotamya maalesef ektiğimiz 100 tane veya 1000 tane ağaca verecek su bulamıyoruz. Özellikle bunu da ağırlığınızı koymanızı rica ediyorum, teşekkür ediyorum.

Teşekkür ediyorum.

Şimdi bu tabi çok önemli bir olay Türkiye topraklarının korunması, suyun doğru kullanılması ve erozyonun kontrolü, ağaçlandırma gerçekten çok önemli bir konu. Onun için de bir bu plana girdi olmak üzere GAP bölgesinde ağaçlandırma ve erozyon kontrolü için Havza yönetim etüt modeli diye model etüdü diye bir konu seçtik. Orman Mühendisleri Odasını delege ettik, Orman Mühendisleri Odasının yanına da Tema Vakfını koyduk, şimdi siz bize girdi verin bizde yazalım yani işi biz size havale ettik. Şimdi arkadaşlar gelecekle sizlerle ilişki kuracaklar, orman mühendisi arkadaşlar gelecekleler projesi hazırlanmıştır zaten projesi buradadır göstereyim. Projesini hazırlamışlardır orman mühendisi arkadaşlar buraya gelecekle ve özellikle üst havzalarda

ki öncelikli korunacak havzaları tespit edecekler ve orada hangi modeller, kimlerle, nasıl, hangi teknikleri kullanarak bu tedbirleri alabiliriz. Bunu çeşitli modellerini ortaya koyacaklar burada sizin katkınız çok önemli, yani biz sizden bu hizmeti bekliyoruz.

Başka söz sivil toplum örgütlerinden almak isteyen var mı.

Beşir DÖNDER- (Kızıltepe Ticaret ve Sanayi Odası Başkan Vekili)

Hepinize saygı ve selamlar, aslında Tema Vakfı değinmeseydi ben özellikle erozyon konusuna geniş yer ayırmak isterdim. Ben programda fazla erozyonu görmedim belki ben fazla araştırmadım. Bir de bölgemizin Mezopotamya dediğimiz tarihi yani bundan 50-60 yıl önce veya Birinci Dünya Savaşından önce yanılmıyorsam bizim Orman Mühendisleri Odasında ve Orman Müdürlüğünde fotoğraflar var. Bölgenin uçakla çekilmiş fotoğrafları var inanın Kızıltepe'yi de içine alan büyük bir orman sahası var. Demek ki orman bizim yabancımız değil ama biz onu kese kese kendimize küstürmüştük. Yaban hayatı kendimizden küstürdük o derece ormanı, ağacı, yaşamı, güzellikleri kendimizden küstüre küstüre biz artık güzel olan insanlar topluluğundan çıkmışız, yani kusura bakmayın. Biz 20 yıl orada öyle çirkinlikler yaşadık ki yeni herkes kadına yaptığı çirkinliklerden dolayı kişi olsun, kurum olsun, ne olursa olsun pek fazla kutsallığa önem vermek lazım, herkes kendi adına özür dilemeli. Eğer ben kendi adıma eğer vazifelerimi yapmadıysam halkım karşısında özür dilerim. Ve ben şunu istiyorum felsefe yaparak, siyaset yaparak bu memlekete bir şey getirilemez çünkü çok insan bize geldi ayak yaptı, felsefe yaptı, edebiyat yaptı. Bu da bizden oy aldı, oy almayı şu yana bırakın neyse 5 yılda bir kartviziti veririz onlara problem değil. Bizden güzel ömrümüzü aldı, yaşamımızı aldı, tarihimizi aldı, kültürümüzü aldı, her şeyimizi aldı. Yani ben GAP İdaresinden özellikle ricam bu projelerin yanında biraz sevgiyi koysak daha güzel olur. Hepimizin sevgiye ihtiyacı var inanın dağlarımızın başında biz ateşi görmek istemiyoruz. O ateşe yaratana da ateşin sebebi olana da lanet olsun. Biz dağlarımızın başında ormanlar, yeşilliği ve güzelliği isteriz. İnanın benim burada ki Kızıltepe'deki Mardin'de ki veya da Dargeçit'te ki çoban dahi benim bu dar düşüncelerimi düşünüyor. Ama Türkçe belki sağlıklı olarak herkes gibi ard arda sıralamıyor gerçi bizde fazla kullanamıyoruz. Şimdi biz ulusal ekonomi ile bütünleşme olayı özellikle bundan bahsediyorsunuz. Bence bu biraz kısa süreli bir başarıdır bölgenin Dünya ekonomisi ile entegre olması gerekir. Burada bir eksiklik görüyorum zaten bu entegrasyonun bir parçası da yapılmıştır. Urfa Harran dolaylarında İsrail'lilerin Hollanda'lıların yanılmıyorsam temel tarımsal çalışmalar konusunda olsun bir de şey olayı var. Rüzgar enerjisi bizim mükemmel rüzgar potansiyelimiz var bu hiç düşünülmemiş hep su dedik ve bu sudan boğulmaya başladık. Şimdi acil çözülmesi gereken problemlerimizin başında işsizlik var.

Yani bölgemizin en büyük problemi işsizliktir tabi biz köylü bir toplum olduğumuz için, adamlara memuriyet ver, işçilik var ama adam diyor ki ah bir 200 tane koyunum olsaydı ne kadar hoş olurdu, yanına da bir kaval. Yani köylerimizin çoğu boş özellikle güvenlik açısından, yani gü-

venlik açısından problemlili olmayan alanların yeniden ekonomiye kazandırılması özellikle bunu rica ediyorum. Başka bir şey değildir. Kızıltepe'nin çevresinde ben Kızıltepe Ticaret Odasında bulunduğum için Kızıltepe her bir mahallesi üç dört tane farklı farklı köyden oluşuyor. Gidiyorsun bu Zeytin köyüdür hepsi köyden geçip oraya yerleşmişler. Bir Habur Gümrük kapısının aktivitesine bağlı bunların yaşamının sağlıklı olup olmaması. Habur Gümrük Kapısının fiber depo olayı var, eğer o çalışırsa adamın cebine birkaç kuruş para giriyor. Çalışmazsa hepsi yağlı boya bu kundura boyacılığı yapıyor bir de su satıyor. Yani ne desem ben özellikle şunu vurgulamak istiyorum gerçi hepiniz aynı şeyi söylüyorsunuz. Yani burada bir şeyler başarılmak isteniyorsa sevgi her şeyin başındadır. Birbirimize güvenmemiz lazım, inan şu anda aktardıklarımı ve biraz sonra aktaracaklarımı belki bundan birkaç yıl önce aktarma cesaretinden yoksundum onun da sebepler var değişik değişik sebepleri var. Tabi güvence olduktan sonra, iyi niyet olduktan sonra konuşmayacağımız, söylemeyeceğimiz hiçbir şey olmamalı ve çözemeyeceğimiz hiçbir problemimiz de olmamalıdır. Ve buna da inanıyorum eğer biz buraya gelmişsek burada dileklerimiz, taleplerimizi, duygularımızı dile getiriyorsak bu ortamı yaratanlara boynumu büküyorum. Temiz bir geleceğin bir garantisi ne olmalı şimdi özellikle Ticaret Odasının başında bulunduğumuz için özellikle suistimallere çok önem verilmesi istiyorum, denetleme kurumlarından. Mesela Ticaret İl Müdürlüğü bizim Organize Sanayi Bölgemiz var, Serbest Bölgemiz var yani bilmiyorum toplum olarak eleştiri yapıyoruz da ben bunlardan bir üretini görmedim. Burada üretilen un Antep'dekinden daha pahalı ve daha kalitesiz şey kötü teknoloji getiriyorlar buraya. Devletimiz buraya mükemmel bir sübvansiyon da sergiledi yani 1994'ter bu yana 87 veya 94'ten bu yana mükemmel derecede sanayileşmenin yapılması için teşvik tedbirleri olsun, düşük faizli krediler olsun çok mükemmel yani hesaplasanız Organize Sanayi Bölgesinin ağırlığına para gönderilmiştir. Ama bu paranın çoğu Ankara'da ki pavyonlarda yenildi yanlış anlamayın, bir denetleyn bir denetleme mekanizması olsun. Çalışıyorlar, çırpıyorlar eğer temiz bir toplum için, temiz bir çevre için, temiz bir ekonomi için ve temiz bir denge olayı önemli eğer toplumda güzel yaşamaya layıksak özellikle ekonomideki o hortumlama olayın kesmemiz gerekir. Ben mesela bir örnek vereyim, özellikle belki özel idareler belki biraz etkilenirler kusuruma bakmasınlar. 15-20 yıldır hemen hemen 24 Ocak kararlarından buyana 1980 özelleşme ve serbest piyasa ekonomisi yanılmıyorsam bizim gündemimiz de şimdi il bazına geliyorsunuz Mardin'de bakıyorsun Devletleştirilme yapıyor. Bu nedir batmış olan sistemi 5 milyar etmeyen bir malı 50 milyara alıyorsun sonradan bir şekilde gene de devletin elinden çıkıyor yani biz bunları çok gördük. Bunlar belki iki tane olabilir, üç tane olabilir ama bu devlet hazinesini çocuğundur, yetimindir, dulundur. Sayın Süleyman Demirel'in tabiri ile o herkes onun hissesinin tümünüdür. Şimdi adamlar bu aldıkları parayı da ekonomiye kazandırmadılar yani bu haram olan para ile helal bir ürün yaratabilirdiler. Yani çaldıkları, çalma diyorum anca bu kadar sözcüklerimi rafine edebiliyorum kusuruma bakmayın. Yani bu götürdüğünüz parayı biraz da ekonomiye kazandırın gülm, ekonomiye kazandırırsanız belki helal olur. 20-30 işçi çalıştırırsanız belki Allah günahlarınızı affeder o ayrı bir problem. Tabi biz şimdi eleştireceğiz ve bunları yapacağız ama ekonomi-

nin kendine has yasaları vardır. Yani hiç kimse ekonominin gelişimi sürekli tukamaz engelliyebilir bir dönem ama ekonominin kendine has dengesi vardır, çarkları vardır ve bu dönecek. Engel olmak isteyen o çarkın dişlileri arasında ezilip gider. Bir de şey olayı var bizim 50-60 yıldır, duyduklarım ve gördüklerim her 20 yılda sermaye el değiştiriyordu doğal olmayan yollarla çok önemli bir olaydır. Burada sermaye el değiştiriyor yani sermaye bizden korkuyor. Yani bir iki üç kişi bir grup yaratıyor A, B, C, D adında bir bakıyorsunuz bizim sermaye yine elden kaçıyor. Şimdi kaç bir yana bırakın İstanbul'a kaçıyor orayı bir yana bırakın Kanada, Amerika'ya, Rusya'ya kaçıyor. Şimdi İstanbul'a gideni biz gider getiririz ama Kanada'ya gideni biz hiç getiremeyiz. İstanbul'a gidene ben üzülmem Avrupa'ya gidene ben üzülüyorum. Özellikle sermayenin doğal yollarla, yani doğal yollarla el değiştiriyorsa problem değildir. Bir bakıyorsun bir gecede adam trilyoner oldu hiç hesap sorulmuyor. Memurdur, işçidir, emeklidir bakıyorsunuz adamın doğru dürüst sosyal güvencesi yoktur. Önceden mesela bir sağlık problemimiz vardı özellikle sağlık konusunda bütün maaşını verse, bütün ikramiyesini verse ve bir de üç aylıklarını verse emekli birisi veya memur birisi yan geliri olmasa hayatta tedavi normal böyle olağan dışı bir hastalığı tedavi ettiremez. Bir by-pass'ı yapamaz normal bir memur by-pass yaptırılmaz özellikle çürük araçların kullanıldığı hastaneleri tavsiye ediyorlar ve o da oralarda zatürree oluyor by-pass'ı bir yana bıkarın zatürreden gidiyor. Sağlık sorunu ile ilgili bir başlık verdim şu anda Türkiye'de uygulanan sağlık politikası bir sömürü politikasıdır. Ben bunu net söylüyorum bir doktor uzman olsun veya olmasın, pratisyen adam geziyor bilmiyorum ne yapıyor adam 20-30 milyon muayene ücreti alıyor ve hiçbir şey sunmuyor. Bir bakıyorsunuz adam iki gün sonra zengin oluyor, fabrikatör oluyor sen memlekete ne verdin. Bir eczacı elinde etiketler var özellikle bir müşteriden diğeri müşteriye fiyat değişiyor. Benim özellikle şunu söylemek istiyorum biz çok konuşuyoruz, çok eleştiriyoruz ama denetlemiyoruz. Yani özellikle Sayın Valimden ellerinde ne geliyorsa ki ellerinden gelir eminim. Yani denetleme mekanizmalarını güçlendiriyorsunuz ve hepimiz buna yardımcı olalım. Hepinize saygı ve sevgilerimi sunarım.

Teşekkürler Sayın Başkan.

Şehmus DUYAN- (Mardin Sanayici İş Adamları Derneği Başkanı)

Sanayiciyim. Dördüncü ordu diyorlar Güney Doğu'ya bakan tam bilmediğim için, şu anda Türkiye'de bir olay oldu bir hafta evvel dördüncü orduya un vermek unun kalitesi ölçüldü. Mardin Duyan UN Fabrikası bütün Türkiye'nin en iyi unu seçildi ve ben şu anda dördüncü orduya un veriyorum. Ama şunu söylemek istiyorum tarım ürünün mücadelesi yapılmadı, sulanmadı, geri kaldık onun altını çizebilirsiniz ama Mardin'in sanayisi herkesin bir laboratuvarı var, mühendisleri var onu biz açtık müjde vereyim size. Organize sanayi bütün Türkiye'de kurulan organize sanayiler gibi Mardin Organize Sanayi'de kuruluş tarihinden bitiş tarihine kadar 49 Milyar para ile kuruldu. Ve hiçbir tarafa para harcanmadı orası bitirildi eksikleri var şu anda tamamıyoruz, bazı test projeleri olabildi ama düzeltiyoruz onu. Ve şu anda Mardin Organize Sanayi kendi borcunu Türkiye Hükümetine veya Bankasına ödemiş artı 250 Milyar parası vardır. Onun

altını çizerek konuşmak istiyorum. Bir de teşviklerden bahsedildi biraz önce müdürüm bir şeyler söyledi eğitimsizlikten dolayı teşvikten faydalanamadık. Çünkü eğitim seviyemiz yani İzmir, Antalya gibi seviyede de değildik geç anladık aldığımız kredinin bütün Türkiye'de 250 Milyardır. Teşvikten 250 Milyar Sayın Başkanım bir şey işitmişse dahi Ankara'da eğitimsizlikten bazı A bloğuna % 10-20-50 örnek vereyim. Kalkınma Bankası bizden % 10 aldı o zaman bilmiyorduk eğitimsizlik yüzünden ama pavyonlarda filan sarf etmedik. İş adamları olarak, sanayiciler olarak beni dinlediğiniz için teşekkür ederim.

B. Murat ENSARI- (Organize Sanayi Bölgesi Müdürü)

Organize Sanayi Bölgesi Başkanı olarak Sayın Başkanımın söylediklerine aynen katılıyorum. Bir tek şey de Organize Sanayi Bölgesine gelen para konusunda. Daha doğrusu Organize Sanayi Bölgesine gelen bir para olmamıştır, Başkanım dediği 49 Milyar Lira tam doğru rakam değil. Mardin Organize Sanayi Bölgesi 26 Milyar Liraya mal olmuştur, bunun dönem faizi 30 Milyardır, toplam 56 Milyar Liraya mal olmuştur. Bunun göstergesi de Türkiye 'de en ucuz arsa fiyatı veren Organize Sanayi Bölgesidir bu açıdır. Bizim sanayicilerimizin 1987-1993 yılları arasında kaynak kullanım destekleme priminde almış olduğu belgeleri gerçekleştirme oranı bütün Türkiye ortalaması üzerinde % 99.9 dur. Teşvik uygulama genel müdürlüğünün rakamlarına göre de 1987-1997 yılı sonuna kadar bu teşvik kapsamı adı altında düşük faizli krediler dahil olmak üzere 207 Milyar Türk Lirasıdır. Bugün Organize Sanayi Bölgesinde 74 tane fabrika varsa burada devletin katkısının çok az olduğu ve sarf edilmiş olsa bile gerçekleşen 72-74 tane fabrikanın kurulmuş olması bizim güvencemizdir. Kaldı ki aynı dönemlerde Türkiye genelinde bahsedilen % 60'lık kaynak kullanım destekleme primi artı % 25 makine ve aleti rakamları Türkiye genelinde 42 Trilyon Lira civarındadır. Yani 42 trilyonda 208 Milyar Lira Mardin'e girmiştir ve gerçekleşme oranı % 99.9'dur. O % 1000.1 nedir biliyor musunuz; hayvan çiftlikleridir. Hayvan çiftliklerinin neden başarılı olmadığını biliyor musunuz; çünkü yöre şartlarına uygun olmayan hayvanları ithal eder getirirseniz burada hayvan kilo alacağına kilo kaybeder. Dolayısı ile teşvik verdiğiniz adam tam tersine işlemiş cebinde ki parayı da koymuştur. Yoksa binalar duruyor, binalarda olan bir şey yok herkes de başında duruyor yıkılan iki üç tane bina var. Dolayısı ile ben o kadar karamsar değilim sayın başkanım. Mardin çok iyi yoldadır deniyor, Mardin'in çok iyi olduğu yolda olduğunu bütün Türkiye bürokrasisi biliyor. Bugün Türkiye bürokrasinin Mardin'e vermiş olduğu takdir hakkıdır ki TÜMSİAD başkanlığını da Mardin almıştır. Peki biz neyimize güvenerek aldık TÜMSİAD başkanlığını veya millet bizim neyimize güvendiler. Dolayısı ile Mardin o kadar kötü durumda değildir. Sadece Başkanımın o sözlerine katılmıyorum gerisinin hepsine aynen imzamı atıyorum. Saygılar sunuyorum.

Beşir DÖNDER- (Kızıltepe Ticaret ve Sanayi Odası Başkan Vekili)

Sayın Valim özür dilerim, şimdi buraya akan paranın şimdi biz Ticaret Odasında bulunduğum için dosyalar elimizde. Ben Organize Sanayi Bölgesinden kastettiğim zaman bireysel olarak

Organize Sanayi Bölgesi müdürünü kastetmedim. Siz özelde bir fabrika yapmışmışsınız ki bu eleştiriyi üstleniyorsunuz. Yok bir caddeyi yapıyorsunuz elektrik sorunuz var. Onu da bir dönem sizde çalıştım hep reaktifler yüzünden bana fazla para ödettileriyordunuz. Şimdi şu var, bir gerçək var benim demek istediğim espriyi alamadınız özür diliyorum. Devletimizin denetim mekanizmalarının sağlıklı işlemlerini istiyorum, benim istediğim budur. Bir kişi çalmışsa bin kişi gibi sayılır bu çünkü bu senin malındır.

Vedat ÖZBİLEN- (Güneydoğu Anadolu Bölgesi Kalkınma Planı Koordinatörü)

Teşekkürler, şimdi burada bence de önemli iki üç konu var Başkanın da söylediği. Geçmişte ki şeyleri tartışmaktan ziyade bundan sonraki yapacağımız planlama çalışmalarında, geçmiş ders alarak bir şeyler önermemiz gerekiyor. Bunlardan birisi bu teşvik mekanizması, her gittiğimiz yerde tartışılıyor başkanında dediği gibi, bunun denetlenmesi çok önemli bugüne kadar yapılan en büyük hata bunu veren kesimin denetlenmesidir. Suç sizlerde değil dolayısı ile birbirinizle tartışmanıza gerek yok. Bunu denetleme mekanizmasını kurmayan devlettir. Dolayısı ile bu denetleme mekanizması nasıl olmalı bu konuda öneriler söylemeniz gerekir. Yaptığımız toplantılarda, bizim edindiğimiz tecrübeler bu denetleme mekanizmasına yerel inisiyatiflerin de katılması gerekir.

Yani bölgede valiliklerin, ticaret sanayi odası başkanlıkların, ziraat oda birliklerinin burada söz sahibi olan, ilini tanıyan, dürüst olan kişilerden oluşan bir kurulun da bu teşviklerin verilmesinde hatta denetlenmesinde rol alması gerekiyor. Bizim görüşümüz bu yönde diğer illerden de aldığımız eğer sizlerde de hem fikirse bunların kayıtlara geçmesini istiyorum. Çünkü eğer Güney Doğu Anadolu'nun kalkınmasını istiyorsanız ve hala da teşvik de ısrar ediyorsanız eğer teşvik verilmelidir bu bölgenin kalkınmasında bununla ilgili de bir denetleme mekanizmasının kurulması gerekir. Bu konuda görüşlerinizi istiyorum eğer buna yönelik tartışmalar olursa sevinirim. Değindiğiniz bir konu var bizim plana da onu yansıtıyoruz bu konuda kendine has kuralı vardır. O kuralı bozmayalım buna devlette müdahale etmesin bunun iyi çalışması yönünde devlet müdahale etmeli, görevi de o olmalıdır diye bir önerim var. Diğer üzerinde durduğumuz erozyon, ormancılık konusu önemli bence bir çok konuşmacılardan da o çıktı. Öncelikle sektör ekonomi, sosyal, eğitim, sağlık ama bunların üstüne de çevreyi oturtalım. Hm fikirseniz hem eğitimde, hem sağlık da, hem de çevreyi dikkate alan politikalar oluşturalım. Dolayısı ile o özlediğimiz orman ortamının burada yaratılması yönünde, eğer bundan sonra ki konuşmacılar bu yönde de görüşlerini söylerse sevinirim. Hepimizin sevgiye ihtiyacı var, bu sevgiyi de inşallah inşaa edeceğimiz önemli olanda bence budur.

Söz almak isteyen, o zaman benim söylediklerime katılıyorsunuz. Birde bir şey daha söylemek istiyorum iki şey söylediniz diğer kişilerden de görüşlerini istiyorum. Bu acil müdahale işsizliğin çözülmesi sizde bu alanın kırsal alanda olması, kırsal alanda devletin müdahalesi gerekiyor. Bir de Habur sınır kapısı bunun dışında başka acil müdahale edilmesi gereken alan nedir.

Beşir DÖNDER- (Kızıltepe Ticaret ve Sanayi Odası Başkan Vekili)

Sayın Başkanım, kırsal alandaki kastım devletin hiçbir sübvansiyone ihtiyaç duymayacağı bir alandır. Bir para, bir enerji yatıracağı bir alan değildir çünkü hazırdır o alan hazır. Çeşmelelerimiz, pınarlarımız, derelerimiz, ağaçlarımız, bahçelerimiz hepsi hazır duruyor Allah'tan uzun sürmedi de kurumadılar bunlar. Hepsini hazır yani biz bunlara biraz baksak bunları iki yılda kurabiliriz. O açıdan devletin finansman kaybı olmaz onun için özetle daha pratik ve ekonomik önlemler alınmalıdır. Bu en azından bizdeki işsizlerin % 20-30'unu istihdam eder. Şimdi ben şey konusunda bütün toplantılarda rapor konusunda teşviklerin denetlenmesinden ziyade biz Güney Doğu'ya mesela biraz önce bizim Sosyal Hizmetler Müdürü çok güzel değindi. İşte Bağkur primlerinin veya da SSK primlerinin bir dönem devlet tarafından ödenmesi biz Sayın Müdürüm biz 10 yıl önce Sayın Süleyman Demirel'e rapor olarak sunduk. Hala da raporlarımız duruyor elimizde biz şunu sunduk Sayın Tansu Çiller buraya havaalanı temel atmaz törenine geldiğinde ben kendim hazırladığım bir raporu sundum. Şunu istedik bize ucuz elektrik verin Organize Sanayi Bölgesine ucuz elektrik verin. Hatta devlet telefon paralarını devlet cebinden ödesin, devlet sen parayı ödeme ancak ben çalıştığım zaman sen bana hizmet yap. Ama senden parayı aldığım zaman devlet senden çalışacağım. Yani şimdi burada iş yapan insana şevkini artırmak için çalıştığı oranda, ürettiği oranda teşvik, yerinde teşvikle olur bu yani yerinde çözümleme ile olur. Problemi yerinde çözme ile olur, eğer bu fabrikada bir üretim varsa ben teşvik vereceğim. Ne teşvik vereceğim ondan su parası almayacağım, elektrik parası almayacağım, SSK primlerini yarı yarıya alacağım buna benzer teşvikler verilirse devlet için çok daha ucuza mal olur. Daha gerçekçi olur, daha sağlıklı olur çünkü çalışan adama teşvik olur, çalışan işletmeye teşvik olur, çalışan işletmeye teşvik olur. Şimdi sen baştan parayı veriyorsun ve o para gidiyor ve ben o paraya çok üzülüyorum. Çünkü devletimiz o kadar zengin değil keşke zengin olsaydı da hepimizi o paraları Havai adalarında tüketseydik.

Yani bizim önerilerimiz konusunda o değildir biz çünkü biz köylü tipli olduğumuz için hani köylüler biraz sanayicileri biraz kıskanır. Hani bu olur köydeki şehirdekini kıskanır ve belki birinci hakkımız o olabilir. Ama bizim şehirlerimizin güzel şehir olması sanayicinin de gerçekten orada çalışan insanın emeğini veren, çağdaş kuralları yerine getiren ve gerçek anlamda doğal alanlarda yoğunlaştıran sanayicinin ben ellerinden operim. Benim için problem değil ki ben eğer sadece Mardin'in sıradan bir köyünden gelmişsem devlete diyorsam denetlemeni yap diyorsam burada eksik olduğunu görüyoruz. Yani denetleme kurumları vardı ama bir dönem biraz önce dediğiniz gibi özellikle es geçilmiş artık ortaklaşa mı kullandılar ne yaptılar bu şekilde berbat ettiler ve bizim sosyal çatışmalarla bütünleştiği zaman örtüştü. Bu son tablo çıktı ortaya acil çözülmesi gereken problemler başlığı altında Habur Gümrük Kapısının bir milli mücadele kapısının olmasını istiyorum bunun ilan edilmesini istiyorum. Yani şimdi inanın şu anda benim yaşadıklarım ve toplumun tümü iki üç yıldır. 1920 yıllar bir Erzurum kongresini, bir Sivas kongresi-

ne katılan insanların ruhu ile ben burada konuşuyorum. Biz gerçekten toplumumuzu bazı bataklıklardan kurtarmak istiyorsak ve bazı geriliklerden ve çağdaş seviyeye ulaştırmak istiyorsak hepimiz taşın altına elimizi koymalıyız. Hepimiz üzerimize düşen görevleri yapmalıyız. Ve şu yasaaktır, kanun da yeri yoktur ama artık kanunlarda artık kendisini bize göre ayarlamalıdır. Hepinize saygı ve selamlar.

Teşekkürler.

Yusuf YILDIZ- (Serbest Bölge Müdürü)

Şimdi hakikaten Beşir Bey'i gördüm enerji geldi bana, milli mücadele dedi şimdi inan en büyük eksikliği her şeyin başı bu enerjidir bu ruhtur. Ben şimdi serbest bölge projesinde Sayın Valim burada projelere bakıyor dört senelik, beş seneyi bulduk ilk iki sene ki mücadeleyi Murat Bey'de biliyor. Çok enteresan bir enerjimiz vardı ve hakikaten o dönemlerde çok daha güzel şeyler yapıldı. Yani 34 tane firmaya ruhsat verildi, 20 tanesini 97 yılında verdik. Tabi Türkiye'nin çevresel faktörü içine düştüğü ekonomik kriz şimdi ilk GAP Master Planında 24 tane sivil toplum örgütünü ben Mardin'de görünce şaşırdım. Hatta 24 değil 35 yakındı şimdi Mardin'de o anlamda sosyal mirası da bizim açımızdan çok önemli bir Mardin'li de olarak tabi ben bunları müşade ettiğim zaman gerek yurt içi toplantılarında, gerek yurt dışı toplantılarında, ki dün Japon Büyükelçisi buradaydı çok güzel bir görüşmemiz oldu. Çok enteresan bir iki şeyi söyledi bize onun bir tespittir bunlar. Şimdi ben dedim ki kendisine konudan konuya geçiyorum. Ya dedim neyse ben bunu seninle gayri resmi olarak konuşuyorum keşke Mardin'i Japonlara bir 10 sene teslim etsek. Bizim bu ekonomik model var biliyorsunuz yap, işlet, devret modeli. Yap, işlet değil de bak dedim yap, işlet, devret şartıyla Mardin'i sizlere verelim. Şu Japonlar gelsinler de bizim taşımızı, toprağımızı her şeyimizi bize ekonomik olarak değerlendirsinler ve tabi gülüştük. Ama dedi ben size bir şey söyleyeyim dedi ben Mardin'e hakikaten programda yoktu ama GAP GIDEM'den arkadaşlarımızın ısrarı üzerine geldiler buraya. Mardin programında yoktu ama geldikten sonra çok güzel bir izlenim edindi ve sizin aslında bize mutlaka dedi gelişmiş ülkede ki teknolojiye, şuna buna ihtiyacımız var ama şu Mardin var ya şu yukarıda ki tarihi şeyden dolayı dedi sizin hiçbir şeye ihtiyacınız yok. O sizi hiç heyecanlandırmıyor mu dedi, bizleri heyecanlandırıyor ama maalesef bu heyecanlarımız organize olmadığı için, o ruh olmadığı için birbirimizi etkileyemiyoruz. Yani o sinerjiyi oluşturamıyoruz. Tabi yatırımlar konusunda çok enteresan bir şey söyledi o bizleri aşar. Tespit çok önemlidir ki biz her zaman yabancı sermaye diyoruz ya Japonların GAP bölgesine yaklaşımı nedir diye sorduk. Sağ olsun çok açık ve net konuştu vallahi dedi ki Amerikalılar buraya gelmeden buranın güvenilirliğini arttırmadan biz Japon'ya olarak bir şey yapamayız.

Tabi burada şimdi A.B.D faktörü var tabi belki biraz siyasi gibi olabilir ama durumda sanki onu gösteriyor. Şimdi ben nereye gelmek istiyorum, bakın biz ne Amerika'dan yardım umalım ne de Japonya'dan tabi biz söylerken ah biz bunları niye yapmıyoruz. Bizim bu ruhumuz var ya.

bu enerjimiz var ya inanin çok şey yapar. Bakın Dünya konjektöründe bir istatistiklere rastladım ne kadar doğru bilmiyorum ama bugünkü küresel boyutta bunlar ne kadar önemli veya ne kadar geçerli bu tespit bir bölgenin veya basit bir yörenin kalkınmasında % 70 yerel kaynaklar kullanılıyor. O % 70 yerel kaynakların harekete geçirilmesinde kalkınmanın lokomotifi yakalanabiliyor. Geri kalan % 30 ise dışarıda ki faktörlerdir. Şimdi bu çok önemli, ben mesela serbest bölgeci olarak yatırımcıların geliştirilmesi konusunda bazı çalışmalarda bulundum. Diyelim ki pek çok örnek sayabilirim, bir ruh var ya on kişilik bir ekip kuruluyor askeri bir tim gibi hani böyle inanmış ideal bir şekilde birebir büyük firmalarla Sony gibi konuşup o yatırımlar bölgeye çekilebiliyor. İnsanları inandırılıyorsunuz çünkü birebir iletişim kurduğunuz zaman yani tekrar söylüyorum, Japon Büyükelçisi buraya gelmek istemiyordu ama belirli bir temastan sıcak bir iletişimden sonra burada pek çok önerilerde bulundu ve şunları söyledi. Ben bundan sonra eğer ben buraya gelmeden önce eğer bana denilseydi ki işte Güney Doğu Anadolu bölgesine gitmek istiyoruz benim o andaki bilgilerimle tereddüt ederdim. Ama şimdi ben burayı gördükten sonra şimdi ben burayı motive etmeye çalışacağım. Ve yanındaki Komatsu gibi büyük şirketlerin bazı yöneticileri de vardı, dediler İstanbul'da 800 tane Japon var onlar buraya neden gelmesinler. Zaten 20 sene önce Japon turistleri biz burada görebiliyorduk. Demek ki burada bir organizasyon olmalıdır. Şimdi 35 tane sivil toplum örgütü planlamanın temel işlevleri budur. Yani işte sivil toplum örgütlerini hareket geçirerek eğer o ruhu yakalarsak. Ve zaten % 70' in çoğu burada harekete geçmeye çalışıyor. Mardin Güney Doğu'da da bir model olabilir çünkü görebildiğim kaynakları öbür tarafa göre dinamikleri daha kolay organize edebilir bir vaziyettedir. Yeter ki sosyal ve ekonomik alandaki o örgütlenme ruhunu, o organizasyon ruhunu ama sevgiyi, sevgi kavramlarının kullanmak çok güzel bir şey. Biliyorsunuz Göllü Köyünde beş aile var hep çekişiyor Sayın Başkanım ile aynı köydeniz bu bir sosyal vaka bu memlekette ama o çalışma ruhu, o çalışma azmi, o çalışma temposu Midyat'ın ben bir köyündenim aslında. Bağlarbaşı köyünde tabii o zamanlar Süryaniler çok yoğundu sabahleyin o insanların o tarlaya gidişlerini benim gözümde canlandırıyorum da korkunç bir şey. Sanki fabrikaya gidiyorlar tarla aynı tarla ama şimdi o köye gidin ama çeşitli çevresel faktörlerle harabeye dönmüştür. Demek istediğim şu Sayın Tarım Müdürü ile de konuştuk o 42 Milyon Doları unutamıyorum, çiftçilerimizin temsilcisi vardır yoktur bilemiyorum ne kadarı nereye gitmiş. Ama yani 42 Milyon Dolar pamukta sübvansiyon için bir Mardin için yani doğru ise o rakam yani ben kendi açımdan o serbest bölge dediği iki şekildedeki iyi kötü bir görüntü veriyor şu anda atıl durumda olmamıza rağmen. Ve ben size söyleyeyim fon olarak devlete ben para kazandırmışım fon olarak. Yani burada devlet hiçbir finansman olarak hiçbir faydası yok. Özel sektörün finansmanı ile 42 Milyon Dolar para ne demek biliyor musunuz bir ülke bir ülkeye borçlanıyor görüyorsunuz. Sendikasyon kredisi aldınız diyorsunuz şimdi bu kaynakları düşünün ki bu ruha sahip burada ki örgütlenmiş sivil toplum örgütü arkadaşlarımızın bir araya gelmesi neler yapılır. Mermer yataklarımız bol her taraf, Sayın Ömerli Kaymakamımız burada ise o da biliyor. Sonuç itibarı ile her taraf mermer yatağı olduğu biliniyor. Çok değişik kaynaklar tespit edilebilir ve bunu da tespit edecek bunu da harekete geçire-

cek. Efendim ne bileyim av turizmini geliştirebilecek vs. benim kendi görebildiğim kadarı ile uzmanlık alanım bunu nasıl yapacağız. Yani Bu bölgenin tanıtımı o yabancıların üzerinde durduğu tanıtımın yetersiz.

Avrupa Birliği uzmanları iki sene önce geldiler yine bir ziyarete bir fonları varmış. Türkiye’de yedi ile kullandırtmak istemişler nedir, en büyü şey tanıtım dedik, adam ilk defa yedi il gezdik burada tanıtım yapıldı dedi. Şimdi bugünkü çağdaş en güzel şey sen kendini ifade edebiliyor musun. Şimdi arkadaşlarımız projelerini sağlıklı olarak ben kendim dahil bakın. Projeleri ferdi bazda takip edildiği zaman sonuca gidiyoruz. Kesin bunu gördüm çünkü niye Mardin iyi bir proje hazırladı dimi genç onlarda o zaman çok daha heyecanlıydı müteşebbis arkadaşlarımız. Geldiler serbest bölgeyi kurdurdular işte Türkiye’nin sekizinci bölgesini kurdular Mardin’de niye ne var ki o zamanın şartları 93 çok daha zordu. Bu şudur yani hepimize burada bir görev düşüyor aslında işte gönül istiyor ki bu organizasyonlarımız mükemmel işlesin. Bu organizasyonlarımız da insan ilişkisin çok iyi kurabilelim. Yerel bazda örgütlenelim şimdi demek ki ben Mardin’de temel iki model olarak öneriyorum Güney Doğu’da çünkü Mardin daha çok hazır. Ben inanıyorum ama diğer iller nedeni ile benim buralı olamam nedeni ile bir az daha küçük bir şey bir alan denemeyi buradan başlatalım. Şu şeyin üzerinde, şu örgütlenerek hem örgütlenmemizi çok iyi yapalım, hem görev dağılımı işte sağlıkta diğer sosyal alanlarda görev dağılımlarını şu organizasyonları ve sivil toplum örgütlerin eğitimi konusunda, onların bir defa kendilerini rahatça ifade edebilme noktalarında onlara o güvenleri telkin edelim. Ehil insanların seçilmesine uygun ortam hazırlayalım ve bu icratı bunlar eli ile veya işte bu örgütler eli ile yapacağımız zaman belirli proje bazında iyi bir iki tane örnek yakalayabilirsek her şey kendiliğinden gelir. Ve kendi potansiyelimizi dışarıya tanıtalım Dünya’da çok fazla Mardin’li var daha geçen Beyrut’ta gördük. Mardin iki diye bir sokak kurmuşlar hepsi de buradan göçen finansman sahibi insanlar iki üç sene önce birisi Brezilya’dan çıkıyor ben Mardin’liyim diye 35 yaşında, çünkü Mardin’in tarihinden dolayı korkunç bir Mardin’li var. Suriye’ye gidiyorsunuz yarın Suriye ile ticaret ilişkilerimiz geliştiği zaman akraba akraba ile ticaret yapacak yani Şam iniyorsunuz bir bakıyorsunuz birisi yanınıza yanaşiyor diyor ki nerelisin şu köydeniz hemen enterasen bir şey. Arkadaşlarımızın akrabası çıkıyor tabi bu enteresan bir sinerji veya enteresan bir durum bence hiçbir ilde yok bu şey Türkiye’de ve bunu iyi değerlendirmek gerekir. Bunlarında değerlendirilmesinde tekrar buradaki insanlara görev düşüyor ama iyi yönlendirmeye, desteklenmeye ve iyi organize olmaya diyorum. Yani organizasyon ruh verme ve bugün günümüzde artık şirketler bazında konuşuyorum. Örgütler gerçekten sabah marşlarını söyleyerek eyleme günlere başlıyorlar bu da enteresan bir şey. Ama bir de bize bakın herkeste bir sönüklük var sinekler geliyor daha halen zor kovuyoruz.

2004 yılına kadar yapılacak olan bu acil müdahalelerden biri de bu tanıtım eğer bölgeyi tanıtmazsak hem yabancı yatırımcıyı çekemeyiz hem de buranın potansiyelini anlatamayız. İşte 10 yıllık bizimde bölgede uygulamalarımız var oradan edindiğimiz tecrübe buralar iyi tanınmıyor veya negatif ölçüde tanınıyor. Demek ki bu planda biraz ona ağırlık verilmesi gerekir. Bir de

dokuz ili geziyoruz oraları da artık tanımaya başladık Mardin'in ayrı bir konumu var bunun farkında olmanız gerekir iyi değerlendirin potansiyeliniz var. İsmi konmamış, işte dün Adıyaman'da idik Adıyaman'lılar ismini koymuşlar ama alt yapısı yok buna da şey demişler sosyo ekonomik kalkınma konseyi sivil toplum örgütleri bir araya gelip bir konsey oluşturmuşlar. Bununla ilin sorunlarını belirleyip çeşitli baskı unsurları olup ilin gelişmesi yönünde çaba sarf edecekler. Mardin'de bu isim yok ama alt yapı var. Bunu çok iyi değerlendirmek gerekir.

Mardin gibi potansiyel var onu GAP idaresi olarak onu tespit etmiş durumdayız o yönde de kategorize rolünü üstlenmiş durumdayız. Onu plan bazında da diğer kendi çalışmalarımız bazında da yapacağız. Murat Bey söz istemişti.

B. Murat ENSARI- (Organize Sanayi Bölgesi Müdürü)

Efendim teşvikler konusunda biraz konuşmak istiyorum. Eğer bundan sonra Güney Doğu Anadolu bölgesi teşvikle desteklenecekse bu teşvikler. Bana sorarsanız gene şahsi fikrimdir ikiye ayrılmalı bir sanayi teşviği, bir de tarımsal teşvik. Sanayi teşviği onu da ikiye ayırmamız gerekiyor ve bu teşviklerin üretimden sonra devreye girmesi gerekiyor. Üretim teşviği olması gerekiyor bu isterseniz vergi ertelemesi deyin, isterseniz işletme sermayesi değin. Adını ne koyarsanız koyun ama işletmeye geçtikten sonra nitekim Halk Bankası Müdürümüz de burada kobi uygulamaları gayet başarılı sonuçlar verdi. Bütün kredileri geri döndü bunda herhangi bir prüz yaşanmadı buna artı olarak Mardin'de ki bir fabrikanın pazar payının % 15 olduğu düşünülürse bu malın üretilen malın % 85'nin dışarıda pazarlanması demektir anlamına geliyor. Bu % 85'lik kısmına da mutlaka nakliye sübvansiyonu uygulanmak zorundadır. Bence bu teşvik verilmesi, tarımsal teşviklerde ise nihai ürünlere değil girdi tohumluğa uygulanmalı ki taban kadar yayın diye. Bu iki konuya dikkat edilirse zannedirim teşvik konusunda yüzümüz daha da gülecektir. Teşekkür ederim.

Vedat ÖZBİLEN- (Güneydoğu Anadolu Bölgesi Kalkınma Planı Koordinatörü)

Teşekkürler,

Yusuf YILDIZ- (Mardin Serbest Bölge Müdürü)

Şimdi efendim teşvikler konusuna girilince bazı şeyleri gözden kaçırmamak gerekiyor. Türkiye bir gümrük birliği gündemine girmiş kendi iradesi ile, Avrupa Ekonomik Birliğine üye olmak istiyoruz ona uyum sağlamak durumundayız. Ve bir de ürün artı taşıma fiyatları itibarı ile tüm ürünlerde ve evrensel pazarda rekabet etme gücünde olmamız gerekiyor. Şimdi bu kısımlar söz konusu olunca örneğin tarımda girdi sübvansiyonuna Avrupa Birliği karşı ama şunu da söylemek gerekir aynı Avrupa Birliği kendi tarımına büyük girdiler sağlıyor, büyük teşvikler yapıyor. Ama girdi sübvansiyonu biçiminde değil, fiyat desteği biçiminde hiç değil bugüne kadar Türkiye'de destekleme politikaları fiyat desteği biçiminde bir destekleme politikası ile yürütülmüştür.

Ve toprağın mülkiyet açısından dağılımında ki adaletsiz nedeni ile tüm teşvikler büyük çiftçilere yaramıştır. Küçüklere çok az pay düşmüştür ve bunun sonucunda da tüketiciler büyük oranda zarar görmüştür. Biliyor musunuz siz benden çok daha iyi bilirsiniz bizim çiftçimizin hemen hemen % 70'i üretici değil tüketici şimdi siz buğdaya yüksek fiyat verip, pamuğa yüksek fiyat verip dünya fiyatlarını geçerseniz iç pazarda bunu satmak zorundasınız. Ya stok maliyetlerini devlet üstlenecek ve buda Türkiye'nin borçlanma gereğine bindirip enflasyonu fırlatacak veya da tüketiciler yüksek fiyatlarla mal tüketmek zorunda kalacaklar. O nedenle teşviklerde çok dikkat etmek lazım arkadaşımın üretime değil verimliliğe teşvik vermek lazım. Mardin veya da GAP bölgesinde ortalama buğday verimi 250 kilo ise 250 kiloluk verime devletin desteği olmaması gerekir. Ama 300 kiloluk verim alıyorsa 50 kiloluk fazla verim için her türlü desteğin yapılması gerekir. Yani burada üretime değil verimliliğe destek vermek gerekir. Ha verimliliği nasıl yükseltiriz diye bir soru sorulursa bugünkü işletmecilik ile tarımsal işletmeler ile de bu verimliliği arttıramayız. Türkiye'de ortalama işletme büyüklüğü 59 dekar kuru alanda 59 dekar varsayalım ki 500 kilo buğday alıyor 59 ile çarpın 30 ton buğday yapar. 100 bin lirada fiyat verin buğdaya 3 milyar yapar ortalama aile büyüklüğü 6 ise 500 milyon lire gibi bir para düşüyor. Bunda dolara vurursanız 250 dolar çiftçinin gayri safi yurt dışından aldığı pay ne destek yani böyle destek mi olur. O nedenle desteği bir başka biçimde vermek gerekir. Telif edici diye fiyat diye bir fiyat var dünya borsa fiyatları bellidir siz bir hedef fiyat koyarsanız, devlet derki ben şu hedef fiyatı koyuyorum ondan serbest piyasaya bırakırsınız.

Serbest piyasada vatandaş kaç paraya satarsa satsın, serbest piyasaya da müdahale etmezsiniz pazarın serbest oluşması için müdahale etmezsiniz. Fabrikatöre satar, ona satar, buna satar ve neticede bir para elde eder. satışını belgeliyorsa eğer hedef fiyatla sattığı fiyat arasında bir menfi fiyat farkı oluşuyorsa farkı devlet sübvansiyon olarak verir. Burada hiçbir dış kısıt gelmez. Buna telif edici ödeme diyoruz şimdi devlet yeni bir politikaya döndü doğrudan gelir desteği, doğrudan gelir desteğinin ölçüleri ne Türkiye'de en fazla 200 dekara kadar gelir desteği yaparım diyor, dekar başına 5 Lira veriyor. Yani en büyük bir çiftçiye 1000 dolarlık bir destek verecek. Altı böldüğümüz de 150 dolarlık bir destek vermiş oluyor. Bunlar kurtarıcı destekler değil pazar mekanizmaları içinde dünya arkadaşımızın söylediği gibi, dünya ile bütünleşecek, dünya pazarları ile bütünleşecek bir mekanizmayı oluşturmak gerekiyor. O nedenle teşviklerden bahsettim yani öyle şu teşvik verilsin demek çok yanlış oluyor. Bizi kısıtlayan şeyler çok ama imkanlarımızda var. Murat Bey ufak bir açıklama daha yapmak istiyorum. 1990-92 yılları arasında GAP idaresi ulaşım ve alt yapı projesini ihaleye çıkardı bizim de içinde bulunduğumuz bir konsorsiyum bu görevi aldı. Ve orada biz bir çalışma yaptık ulaşım ve alt yapı projesi o çalışma sırasında biliyorsunuz buranın ekolojik koşulları arasında 165 ürün üretme imkanı veriyor buranın ekolojik koşulları. Biz yurt içi, bölge içi, yurt içi bölgeler ve yurt dışı ülkeler ölçeğinde bir talep analizi yaptık ve nitelik analizi yaptık. Ve sonuçta şu çıktı: bu 165 ürün üretiliyordu ya Türkiye'nin rekabet edeceği ürün sayısı 16'ya düştü. 165 üründen 16 tanesinde rekabet ediyoruz bunun 8 tanesi birinci ürün birincil ürün yani hammadde buğday, arpa vs. dört tanesi aro-

malı, dört tanesi de nihai mal. Mesela üzüm talebi yok ama her taraf ta bağ var üzüm talebi yok ama yüksek alkollü içkilere talep giderek artacağı için dolayısı ile nihai maldan üzüm talebi geldi. O zaman biz planladık ve sonuçta ürün artı taşıma fiyatları itibarı ile yüksek alkollü içkileri dünya pazarlarında herkesle rekabet edecek duruma geldik. O zaman biz de kalktık bağ planlaması yaptık. Yani biz şu anda diyoruz ki eğer sanayicimiz üç beş tane alkol fabrikası, şarap fabrikası yaparsa bu alan boş dünya ile rekabet edebilecek kalitede ve fiyatta mal üretmemiz mümkün. Ama devletten başka, tekelden başka Türk sanayicisi ve bu bölgenin girişimcisi bu konuya hiç eğilmiyor. Ben bilirim o projenin uygulanmasında da örneğin Dereçi köyünde bir şarap fabrikamız vardı kapalı ve bu fabrika çalışırken Lübnan'a ihracat yapıyordu çok kalite şarapları vardı. Niye kapalı, efendim Cerçiş diye bir arkadaşımız vardı Allah yardımcısı olsun o arkadaşımız öldürüldü ve arkasında yetişmiş insan gücü olmadığı için fabrika devam ettirilemedi. Yani buradaki noksanlık yetişmiş insan gücü ve finansman yani o nedenle lütfen bizim GİDEM'de ki arkadaşlar bu bölge için nerede, hangi kapasite de, hangi yatırımın lazım geldiği 1992'den beri biliniyor. Ama bizim sanayicimiz o yönlere gelmedi, mesela ayakkabı sanayi gerçekten şey için Mardin ve Siirt için evet mesela o fabrikanın geliştirilmesi ve kapasitesinin artırılması girişimini gerçekten destek verilmesi gerekir. Çünkü deriyi satamıyoruz ama ayakkabıyı satıyoruz Türkiye'nin ihtiyacını karşılayamıyor Türkiye'de üretilen ayakkabı, Türkiye'ye şu anda dışarıdan ayakkabı ithal ediyoruz.

Yani Mardin'de ki neler olup bittiğini bir önemli makro konu var finans dediniz. Daha dün bir arkadaşımız önemli bir miktarda bir bankada özel bir banka ama yine kamu kadar bir etkili banka ismini vermek doğru olmaz. Hakikaten çok ciddi bir şekilde işlem hacmi var ve bu bizi ürkütüyor, bu dengesizlikleri ürkütüyor. O bankadan teminat alamıyor teminat mektubu alamıyor şimdi bütün sanayici arkadaşlarımızın, ticaret erbabının, esnafın dahil bu teminatlar konusunda dile getirdiği ben 5 senedir buradayım 5 senedir dile getirdikleri bu. Şimdi bankalar birliği kurumu diye bir kurum var.

Türkiye'de bir lobi var. Arkadaşlar artık ben bu söylevleri söylemek zorunda kalıyorum. İnanın o lobilerin o şeylerini aşmadığımız sürece gelişim hızımız çok yavaş olacak. Şimdi bir karar alındığını söylüyorlar bankalar birliğinin bilemiyorum ne kadar. Bakın şimdi işin finansman bütüğü çok önemli diyorlar ki Güney Doğu'da ki kredi mekanizmalarında veya bu tür mekanizmalarda şimdi kesin arkadaşlar kesin demişler ama buradaki ilgili banka müdürün söylediği, gerçi Yaşar Bey burada Yaşar Bey Halk Bankasıdır. Halk Bankasının yapmayacağına inanıyorum çünkü çok güzel etkinlikleri oldu Güney Doğu'da. Ama bir defa bu lobiler bu kadar çok olduğu sürece o zaman ben şunu anlıyorum bu lobilerin yani bu özel sektör yatırımlarını belirleyen, bizden o konuya da geleceğim çünkü ben somut örnekleri yaşadığım için. Diyelim ki İstanbul'da ki lobi örneğin o zaman bu GAP'a yatırım konusunda o zaman ya orada gerçekten bir fikir birliğinden alınmış kararlar var. Yani tamam SIYAD örgütlenmeleri falan var bir denge oluşturulmaya çalışılıyor ama bu senaryoları düşünmek bile istemiyorum. Ama bunları burada pratikte gö-

rünce o zaman bölgecilik mi yapıyoruz bu çok mühim bir şey. Ne yapılacaksa yapılın şeyi iyi tespit edelim zaten bu şeffaflık denilen şey Türkiye'nin çok büyük bir sorunudur. İnanın bu tür şeylerde bir başarı sağlayamazsak bu da artık bizim lobilerimizin güçlü olmasına bağlı işte. Ben şimdi oraya gelmek istiyorum. Bakın şimdi eğer sivil toplum örgütleri çok iyi organize olmuş olsalardı, benim şu anda bir projem var 50 milyonlarca dolar bir proje Irak'la ticarete Mardin merkez olabilir söyleyeyim size o konuda çalışmalarımız var ama burası iyi bir örgütlenme olsaydı o sonuca mutlaka giderdi. İşte batıda ki firmalar buradan yer almak zorunda kalacaklardı çünkü avantajları olurdu. Şimdi gerçekten çok tepe noktalarda ki Türkiye'nin ekonomisini belirleyebilen kurumların politikalarını da burada iyi tespit etmemiz gerek. Yani biz hep tabandan konuşuyoruz çok güzel ama makro politikalar çok çok mühimdir. O zaman bizim şevkimizi kırar yani burada böyle bir karar biz tabi tutacağız arkadaşlarımızı örgütleyeceğiz ya şu proje var. Demin işte neyse alkol projesi veya şimdi bahsedeceğim deri sektörü ile ilgili İstanbul'dan bir grup getirdik buraya, deri sektörü ile ilgili yeri geldiği için söylüyorum. Bize ayakkabı sayısı emek yoğun bir sektördür diyor ki gel beraber yapalım. 30 senedir bu insanlar bu sektörde ama buradaki insanlar 3 senedir bu sektörde ama biz Ankara'da iken bizim onlarla ilişkilerimiz vardı. Deri sektörlerinin duayenlerinden bu grup teknolojsi ile, hammaddesi ile diyor ki bu grup pazarımızda hazır. İşte ayakkabı sayısını size üretirelim gibi. Yani bir sektörel gelişme ama eğer olayın bir finansmal boyutu burada ki yaklaşımı yani eğer gerçekten bu doğru ise İstanbul'da ki lobilerin yapmış olduğu. Bakın şimdi bizim burada yapılmış olan lobi senaryoları hep ürkütücüdür ve ben hep bunlara karşı çıktım ve dedim ki burada öyle senaryolar yok. Böyle bilinçli bir şey ama böyle böyle bugüne kadar geldik. Ama son dönemlerde Türkiye'nin dönüm noktasını teşkil ettiği bu son dönemlerde bu politikaların bir defa netleşmesi gerekir. Bölgeye yönelik yabancı sermayemiz ne olması gerekir. Bu politikaları nispeten belirlememiz gerekir yani bu kadar potansiyel teşkil eden dünyanın gözünün burada olmasını görerek, heyecanımızın arttığı bu ortamlarda belirsizliklerin ortadan kalkması gerekir. O takdirde bizim burada yerel fertler olarak birbirimizi daha iyi motive ederiz. Ama merkezde makro politikalarda ciddi bir şekilde olayın sosyal yönlerini anlatmıyorum. Böyle çıktığı zaman onun yöntemi nasıl bulacağız. Yan biz bu şeffaflığı, biz bu noktaları nasıl tespit edeceğiz. Bu yine tanımla olur ama tekrar söylüyorum burada cidden bu lobiler varsa bu lobilerle mücadele organizasyonları kurulması gerekir. Örgütlenmedir tekrar söylüyorum yine oraya dönüyoruz. Ama şimdi bu plan bizi çok iyi tanıtacak bu planın tanıtımı çok önemli, bu planın bütün bu lobilere karşı gösterilmesi gerekir.

Artık lobicilikle de burada ki gelişmelerin önünü tıkamaksak gelişmeleri anlatmak lazım icraatımızı göstermek gerekir. Teşekkür ederim.

Vedat ÖZBİLEN- (Güneydoğu Anadolu Bölgesi Kalkınma Planı Koordinatörü)

Teşekkürler, bu plan tanıtımı önemli biz de ona ağırlık veriyoruz özellikle çeşitli kesimlerin iyi kavraması için. Grubumuzun içinde bir iletişim grubu var şemada da var. Onun görevi hem

sizlerle ilişkiyi sağlamaktan ziyade bir boyutu da plan süreci içerisinde plan çıktıktan sonra bunun tanıtılmasıdır. Hem yabancı sermaye, hem kendi ulusal sınırlarımız için. Söz almak isteyen.

Haber kapısı konusunu bundan sonraki çalışmalarda tartışılacak ve bundan sonraki sektörel konular için çalışmalarda tartışmalar yapılacak. Orada bu konu ile ilgili görevlendirdiğimiz kişiler gelip sizinle tartışma yapacaklar. Son söz olarak arkadaşlarıma vereceğim ve ondan sonrada kapanış için Sayın Valime biraz söz vereceğim. Buyurun.

Yalçın DOĞANER- (Güneydoğu Anadolu Bölgesi Kalkınma Planı Kırsal Kalkınma ve Tarım Grubu Uzmanı)

Sayın arkadaşlar üç gündür bu bölgeyi geziyoruz. İki ille bununla beraber üç ile geldik sivil toplum örgütlerinin temsilcileri ile, yerel yöneticilerle, kamu yöneticileri ile hazırladığımız planın tartışmasını yapıyoruz. Daha doğrusu hazırladığımız planın ön çalışmasını, hazırladığımız planın taslağının tartışmasını yapıyoruz. Ve şunu gördüm aslında sorun alanları ve sorun öncelikleri biliniyor. Bu yöneticiler tarafından da biliniyor, halk tarafından da biliniyor yani sorunlarımızı biliyoruz, sorunların çözümünü de biliyoruz. Ama bir şeyde hep geç kalıyoruz örgütlenmiyoruz. İşte arkadaşım da demin söyledi örgütlenmediğimiz sürece kurumsal bir yapılanma gerçekleştiremediğimiz sürece bu soruların çözümünü de geri kalırız. Şimdi sorunlarımız nereden kaynaklanıyor sorunlarımız sistemden kaynaklanıyor, toplumsal yapımızdan kaynaklanıyor, yönetim biçiminden kaynaklanıyor, mevzuattan kaynaklanıyor. Yanlış tespitten kaynakların farkına varamamaktan kaynaklanıyor, kaynakların yanlış tahsisinden kaynaklanıyor, ihtiyaç kaynak dengesinin kurulamamasından kaynaklanıyor, yetişmiş insan gücü ihtiyacının karşılanmasından kaynaklanıyor. Şimdi önümüzdeki plan amaçları bir iddiadır plan zaten bir iddia demektir. O vizyon dediğimiz kısmı refahın artırılması ve yaygınlaştırılması istihdamın artırılması, bölgeler arası ve bölge içi dengesizliğin giderilmesi gibi vizyon olarak tanımladığımız kısmı gerçekleştirmek bir iddiadır. Ve bu iddiaya dayanıyor plan, planlar iddialara dayanırlar. Yani şunu yapmaya çalışıyoruz GAP bölgesini geleceğini tasarlıyoruz olacakları kestirmeye çalışıyoruz. İhtiyaç kaynak dengesini kurmaya çalışıyoruz, hedef saptıyoruz, kaynakların etkin kullanılması için ve doğru tahsisi için ilkeler, hedefler ve politikalar belirlemeye çalışıyoruz. Bu bazı araçlarla olması gerekiyor, hangi araçlarla bunları yapacağız diye düşünüyoruz araçlara baktığımız zaman yasal araçlar var. Yasalarda bir sürü değişiklik yapmak gerekiyor veya yeni yasa çıkarmak gerekiyor. Yönetmelik araçları yeniden düzenlememiz gerekiyor, örgütsel araçları yeniden düzenlememiz gerekiyor. Yeni kurumlara ihtiyacımız var, yeni kurallara ihtiyacımız var, yeni kaynaklara ihtiyacımız var bu kaynakların büyüklüğünü saptamaya çalışıyoruz. Ve bu kaynakların kullanımını takvime bağlamaya çalışıyoruz. Kamu kaynaklarından ayrılacak miktarı belirlemeye çalışıyoruz, özel kesimden kaynaklanacak miktarı belirlemeye çalışıyoruz. Ve sivil toplum örgütlerinden, halktan ne kadar katalım olması mümkündür onun ihtimali içerisinde onun bazı ihtimal hesapları ile bunları ortaya koymak istiyoruz. Bu arada teknik araçları yetiş-

tirmeye çalışıyoruz, elde etmeye çalışıyoruz, donanımımızı yeniden düzenlemeye çalışıyoruz. Şimdi bunları yaparken baştan söylediğim gibi bir arkadaşımız söyledi, hani hayal bir arkadaşımız o lafı ben söyledim. Yani plan bir hayal etmektir, hayal gücümüzü kullanmaktır. Ama bakıyoruz ve burayı da çok iyi tanıyor idare 10 senedir çünkü burada çalışıyor.

Buranın kaynakların, buranın potansiyelini biliyor bu potansiyel o kadar büyük bir potansiyel ki bu potansiyeli kullanmak, kullanabilirsem ne yaparım düşüncesi büyük hedefler, ileri hedefleri koymamıza neden oluyor. Onun için buranın potansiyeline dayalı bir hedef belirlendiği için hedefler çok büyük görünüyor arkadaşımızın söylediği gibi bunu parça parça bölelim öyle bir milli planla da uzlaştıralım diyor. Ancak milli planı yani sekizinci beş yıllık planı incelediğimiz de ancak sekizinci beş yıllık planın politikaları ile şu hazırladığımız dokümanın amaçları, hedefleri, politikaları ve stratejisi üst üste oturuyor. Yani arada bir çelişki yok ama zamanlama takvimleme konusunda zaten o kendiliğinden de olacaktır. Ben şimdilik bunları söylüyorum soru olursa cevap veririm teşekkür ederim.

Neşe ÖZGEN- (Güneydoğu Anadolu Bölgesi Kalkınma Planı Sosyal Planlama Grubu Uzmanı)

Aslında tabi ateş düştüğü yeri yakar derler ama burada son 20 yıldır yaşanan hiçbir şey Türkiye'nin yabancıca değil diye düşünüyorum. Ve özellikle bu planında yöre insanın kültürüne, değerlerine ve yapısına saygılı şekilde cereyan etmesi için özel önem sarf ediliyor şu andan itibaren. Ancak bu katılımcı planlama tekniği tabi ki hukuka saygılı, özgüvenli, denetimli ve çalışkan bireyler yetiştirme amacına yönelik bir yandan da bütün bunlar aslında Yalçın Bey'inde söylediği gibi bir parça hayal etme işi her ilin şimdiye kadar kendini tanımladığı farklı farklı kavramlar oldu gittiğimiz yerde. Aslında hiç birimiz ne Mardin'e, ne Antep'e, ne Urfa'ya, ne Siirt'e, ne de Batman'a çok yabancı insanlar değiliz. Parça parça zaman geldik çalıştık burada bilgilerimiz var yapı kendisini zaten ortaya koyuyor. Ama örneğin Mardin'de farklı bir kavram çıkıyor ilin kendisini tanımında Adıyaman'da farklı bir kavram çıkıyor, Kilis'te farklı bir kavram çıkıyor. Mesela Kilis kendini ben çıkmaz bir yolum diye tarif etti. Yol istiyorum, ben son olmak istemiyorum benden bir yere geçiş olsun istiyorum diyor. Herkes kendisini bir şekilde tarif etti. Adıyaman turizm potansiyeli ile tarif ediyor KOMEĞE ile tarif etmeye çalışıyor. Mardin'de kendisini sevgi ve erdemle tarif etmeye çalışıyor. Bir coşku duygusu ve birlikte hareket edebilme karakteri ile ifade etmeye çalışıyor. Dolayısı ile bunun mutlaka bu coşkunun, bu duygunun eğer birlikte hareket ederken bunu geliştirsek bu duygunun ben çok işe yarayacağına düşünüyorum. Ve gerçekten o zaman hiçbir zaman projeler kağıt üzerinde kalmayacaktır diye düşünülüyor. Eğer bu ruhu, coşkuyu birlikte devam ettirebilirsek akademinin bilgisi ile işte aydın olmanın, proje yapıyor olmanın bilgisi ile gerçek hayatta yaşayan sizlerin bilgisi bir yerde çakışmak ve birleşmek zorunda iki bilginin de hiçbir tarafa faydası olmuyor. Türkiye gene bir 10-20-50 yıl daha kaybe-

debilecek hale gelebilir o zaman çok teşekkürler bütün önerileriniz, eleştirileriniz için. Çünkü bizim hiç düşünmediğimiz şeyler çıkıyor hiç farkında olmadığımız özel noktalar çıkıyor gerek kaynakların denetimsiz oluşunda bir takım problemler olsun ya da eğitim programları olsun ama bunun ötesinde bizimde üzerinde tekrar tekrar düşünmemiz gereken çok özel spesifik ve birlikte hareket etmemiz gereken noktalar çıkıyor. Tekrar görüşeceğiz hepimiz haciyiz çünkü bu projede aramızda hiç yolcu yok. Küçük gruplar halinde projelerin hayata geçirilmesinde birlikte olacağız. Teşekkürler.

Vedat ÖZBİLEN- (Güneydoğu Anadolu Bölgesi Kalkınma Planı Koordinatörü)

Teşekkürler Neşe hanım, Sema hanım bir şeyler söylemek ister misiniz. Sayın Valim buyurun.

Ejder SARIÇİÇEK- (Vali Yardımcısı)

Efendim ben başta misafirlerimize, ondan sonra da diğer katılımcı arkadaşlarımıza hoş geldiniz diler hepinize saygılarımı sunuyorum. Şahsen ben bu plandan, bu programdan biraz da heyecanlandığımı ve umutlandığımı ifade etmek istiyorum. Şöyle ki malumunuz büyük sosyal gelişmeler, planlar, programlar arkalarına halkın desteğini almadığı sürece başarıya ulaşmaları pek de mümkün değildir.

Burada biz görüyoruz ki gerçekten merkezi idare ve diğer bir ifade ile Güney Doğu projesinin yeniden revize edilmesi ve bu konu da bizzat oradaki hizmetler yararlanacak olan insanların fikrini almanın faydalı olacağını farkına varmış bu şekilde düşünülmüş. Şahsen ben bundan memnun olduğumu düşünüyorum çünkü biz Türkiye'de bir ara uygulamaya başlayıp daha sonra vazgeçtik maalesef. Demek ki yavaş yavaş ona dönüyoruz kendi insanına güvenme insanımızın beyanın esas kabul etme, ta ki aksi oluncaya kadar. Biz bu bölgede insanlarımıza tabi ayrımcılık yapmadan tabi Türkiye'nin diğer bölgelerinde yaşayan insanların da dahil olmak üzere güvendiğimiz zaman, inandığımız zaman bir çok ekonomik olsun, sosyal olsun gelişmelere imza atabileceğimiz kanaatindeyim. Diğer bir hususta belki planın bir yerinde vardır ama ben pek incelemeye imkanına sahip olmadığım için. GAP planlanırken malumunuz iki ülke buraya komşu Suriye, Irak olmak üzere şahsen iki ülke ile birlikte ele alınmasında fayda olduğu kanaatindeyim. Yani kısa süreli veya şu anki mevcut komşulum ilişkilerimiz bakılmaksızın artık sonsuza kadar dersiniz, kıyamete kadar mı dersiniz biz bu iki ülke ile birlikte yaşamak durumunda olan insanlarız. Ve arkadaşlarımız da ifade ettiler ve aynı zamanda geleneksel ve kan bağı olan iki tane üç tane komşu ülke dolayısıyla bunlar bence GAP'ın ayrılmaz birer parçalarıdır. Temennimiz plan ve programda, projelerde bu ülkelerde sürekli olarak yer alacaktır. Belki ürettiğimiz şeyleri biz Avrupa Topluluğuna çeşitli ihalelerle girdiğimiz de satarız. Ama hemen yanı başımızda sıfır kilometre olan bir ülkeye satmamayı düşünmüyor olamayız. Teşekkür ediyoruz plan ve projenin başarıya ulaşmasını temenni ediyorum, hepinize iyi akşamlar.

Vedat ÖZBİLEN- (Güneydoğu Anadolu Bölgesi Kalkınma Planı Koordinatörü)

Teşekkürler Sayın Valim, bende tekrar tüm katılımcılara tekrar teşekkür etmek istiyorum GAP idaresi adına, bu saate kadar buraya katılıp görüşlerinizi söylediğiniz için bunlardan yararlanacağız. Dokuz ilde diğer yaptığımız çıkan sonuçlara göre yeniden revize edip bu dokümanın yeni halini sizlere posta ile yollayacağız. Aynı şekilde daha önce yaptığımız toplantı kitap haline geldi onu da yollayacağız. Bu arada sizlere sık sık gösteriyorum bunlar aracılığı ile bizlere her ar ulaşabilir ve burada söyleyemediğiniz görüşleri orada söyleyebilirsiniz. Her şeyi kaydettiğimiz gibi toplantıya gelenleri de kaydediyoruz eğer isimlerini yazdırmamış olanlar varsa dışarıya çıkışta yazdırırlarsa sevinirim, tekrar hepinize teşekkür ediyorum ve saygılar sunuyorum.

MARDİN KATILIMCI LİSTESİ

ADI SOYADI	KURUM		TEL
A. KERİM ÜZDEMİR	BAYINDIRLIK MÜDÜRÜ	MARDİN	(482) 2122007
AHMET ASLAN	KIZILTEPE TİCARET VE SANAYİ ODASI GENEL SEKRETERİ	MARDİN	(482) 3131480
AHMET CANCI	DEFTERDARLIK MİLLİ EMLAK ŞEŞİ	MARDİN	(482) 2121110
AZİZ AKBAŞOĞLU	İL SUSTAL HİZMETLERİ MÜDÜRÜ	MARDİN	(482) 2123795
B. MURAT ENSARI	MARDİN ORGANİZE SANAYİ BÖLGESİ MÜDÜRÜ	MARDİN	(482) 2151114
BEŞİR DÖNDER	KIZILTEPE TİCARET VE SANAYİ ODASI BAŞKAN VEKİLİ	MARDİN	(482) 3123273
EJDER SARIÇİÇEK	VALİ YARDIMCISI	MARDİN	(482) 2126911
FERSEND ADIYAMAN	T.C. ZİRAAT BANKASI	MARDİN	(482) 2121785
GÜNAY SİNCAL	SANAYİ VE TİCARET İL MÜDÜRLÜĞÜ	MARDİN	(482) 2125633
HACI ÖZMEZ	TARIM İL MÜDÜRLÜĞÜ	MARDİN	(482) 2123497
İKBAL ORUNDAŞ	MARDİN VALİLİĞİ	MARDİN	(482) 2122219
İSMAIL UĞURLU	MARDİN BELEDİYESİ	MARDİN	(482) 2132126
KEMAL AKTÜRK	TEMA VAKFI TEMSİLCİSİ	MARDİN	(482) 2122286
KEMAL DÖMELLİ	İL ÖZEL İDARE MÜDÜRÜ	MARDİN	(482) 2122432
KENAN AYÇİÇEK	DERİK TARIM MÜDÜRÜ	MARDİN	(482) 2513035
M. MUHLİS HAMİDİ	TURİZM İL MÜDÜRÜ	MARDİN	(482) 2125845
M. NECAT SEYHAN	ORMAN İŞLETME MÜDÜRLÜĞÜ	MARDİN	(482) 2121032
MEHMET AKSÖZ	GELİNKAYA BELEDİYE BAŞKANI	MARDİN	(482) 4771240
MEHMET BEŞİR UNAT	ÇEVRE KORUMA VAKFI	MARDİN	(482) 2135951
MEHMET D. DÜZGÖREN	MARDİN SERBEST BÖLGE	MARDİN	(482) 2151982
MEHMET DOĞAN	DERİK TARIM MÜDÜRÜ	MARDİN	(482) 2513135
MUSTAFA BAŞ	ORMAN FİDANLIK MÜDÜR VEKİLİ	MARDİN	(482) 2152036
NEŞE ÖZGEN	GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ KALKINMA PLANI	ANKARA	(312) 4405210
RECEP YÜKSEL	ÖMERLİ KAYMAKAMI	MARDİN	(482) 5413498
RİDVAN YILMAZ	TARIM İL MÜDÜRLÜĞÜ	MARDİN	(482) 2123497
SAPTİYE ADIYAMAN	T.C. ZİRAAT BANKASI	MARDİN	(482) 2121785
ŞEHİMUZ DUYAN	SANAYİCİ İŞADAMLARI DERNEĞİ	MARDİN	(482) 2134560
ŞEHİMUZ TEKİN	GELİNKAYA BELEDİYE BAŞKANI	MARDİN	(482) 4771250
TEZCAN GENÇER	TARIM İL MÜDÜRÜ	MARDİN	(482) 2123784
VAHİT AKGÖL	TARIM İL MÜDÜRLÜĞÜ	MARDİN	(482) 2128524
VEDAT ÖZBİLEN	GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ KALKINMA PLANI KOORDİNATÖRÜ	ANKARA	(312) 4405210
YALÇIN DOĞANER	GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ KALKINMA PLANI	ANKARA	(312) 4405210
YAŞAR OLGAÇ	T. HALK BANKASI MARDİN ŞUBESİ	MARDİN	(482) 2121297
YUSUF AYDIN	İL KÜLTÜR MÜDÜR VEKİLİ	MARDİN	(482) 2121852
YUSUF YILDIZ	MARDİN SERBEST BÖLGE MÜDÜRÜ	MARDİN	(482) 2152070

T.C.
BAŞBAKANLIK
GÜNEYDOĞU ANADOLU PROJESİ
BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI

ADRES : Willy Brandt Sokak, No: 5 06680 Çankaya - ANKARA - Tel: (0.312) 442 23 24 Fax: (0.312) 440 13 84
BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ : Şanlıurfa Tüneli Çıkış Ağızı, P.K. 155 ŞANLIURFA - Tel: (0.414) 314 17 50 Fax: (0.414) 313 50 73
E-mail: gap-x@gap.gov.tr internet: www.gap.gov.tr

GAP BÖLGE KALKINMA PLANI
PROJE EKİBİ
Cinnah Cad. No. 96/9
06550 Çankaya/ANKARA
Tel : (0.312) 440 52 10 • Fax : (0.312) 440 52 76
Internet : www.gapplan.org
e-mail : ozbilen@gap.gov.tr.